A testnevelés tanítása

XVIII. ÉVFOLYAM

1982 | 2

A MŰVELŐDÉSI MINISZTÉRIUM
MÓDSZERTANI FOLYÓIRATA

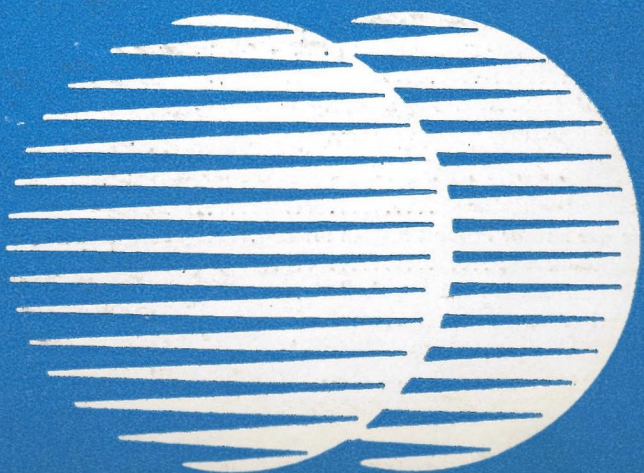

Lovas Albert felvétele

A testnevelés tanítása

Felelős szerkesztő:
Nagy Sándor

Szerkesztő bizottság:
Balázsné Kustos Mária
Burka Endre
Gyenge József
Dr. Nagy György
Pádár Károly
Dr. Székely Gabriella
Dr. Szigeti Lajos
Dr. Takács Ferenc

Rovatvezetők:
Dr. Andor György (Sport és nyelv)
Dr. Csider Tibor (Gyógytestnevelés)
Somorjai László (Riportok)
Szentgyörgyi Zoltán (Ötletek, újdonságok)
Lovas Albert (Képanyag)

E számunk szerzői: *dr. Andor György* nyelvész, OPI Bp.; *Bellér Gábor* főiskolai hallgató, TF Bp.; *dr. Bán Károlyné* testnevelő tanár, Bp.; *Harsányi László* vezetőedző, Pécs; *Kiss Erzsébet* sportfőelőadó, Debrecen; Bp.; *Somorjai László* testnevelő tanár, Bp.; *Túri Imre* testnevelő tanár, Túrkeve; *Vámos Károly* főiskolai adjunktus, Bp.; *dr. Szalay Györgyné* gyógytestnevelő tanár, Zalaegerszeg.

TARTALOM

Bellér Gábor: Az iskolai testnevelés reformja a Tanácsköztársaság idején 33
Túri Imre: A felzárkóztatás problémái 41
Dr. Bán Károlyné: Gyermekkorban — a felnőttekért 43
Földesiné dr. Szabó Gyöngyi: Középiskolások és szüleik az élsportról III. 44
Vámos Károly: Érettségitől a felvételig 48
Harsányi László: Adatok a 10—12 évesek atlétikai kiválasztásához 50
Somorjai László: És most hogyan tovább 58
Gyógytestnevelés 60
Szakterületünk tudományos életéből 62
Könyvismertetés 63
XVII. Nyári Úttörő Olimpia, Nyíregyháza 64
Sport és nyelv .....B/III

Megjelenik évente hatszor

ISSN 0563—2021

Szerkesztőség: Országos Pedagógiai Intézet, 1946 Budapest VII., Gorkij fasor 17—21. Postafiók 33. Telefon: 211-200 — Kiadja a Tankönyvkiadó, 1363 Budapest V., Szalay u. 10—14. — A kiadásért felelős a Tankönyvkiadó igazgatója — Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. — 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egész évre: 33,— Ft. — Egyes példányok beszerezhetők a Budapest V., Bajcsy-Zsilinszky út 76. sz. alatti hírlapboltban.
Példányonkénti eladási ár: 5,50 Ft

Egyetemi Nyomda — 82.7625 Budapest, 1982
Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

Az iskolai testnevelés reformja a Tanácsköztársaság idején

BELLÉR GÁBOR

Az a 133 nap, amelyet a Magyar Tanácsköztársaságnak „kiszabtak a párkák", nemcsak nemzeti történelmünknek, hanem közoktatásügyünknek, ezen belül testnevelésünknek is tetőpontját jelenti. Soha ennyi alkotóerő, lelkes igyekezet nem munkálkodott még a magyar testnevelés felemelésén! A 63 évvel ezelőtt született dokumentumok sárga lapjairól mai is eleven erő és lelkes bíztatás sugárzik. Nem árt tehát — különösen most — az oktatási reform kellős közepén föltennünk a kérdést: mit tett a Tanácsköztársaság az iskolai testnevelés érdekében, milyen reformtervet dolgozott ki, és mennyit tudott ebből megvalósítani a történelmileg szűkre szabott időben?

A nevelés mostohagyermeke

Az az általános hanyatlás, amely az első világháború végén, a forradalom küszöbén az egész magyar iskolarendszert és oktatásügyet sújtotta, különös erővel jelentkezett a testnevelés területén. A testnevelés mostohagyermeke volt a magyar közoktatásnak: nem számított a humán és a természettudományi tárgyakkal egyenrangúnak. A háborús helyzetből óhatatlanul következő megszorítások tehát elsősorban ezt a tantárgyat érintették a személyi, tárgyi feltételek terén egyaránt. A Tornatanárok Országos Egyesülete vezetőségének 1918 decemberében a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett feliratában olvashatjuk, hogy ebben az időben összesen 76 kinevezett állami tornatanár volt. Ha ehhez még hozzáadjuk a tanulmányi alapból fenntartott középiskolák 21 tornatanárát, összesen mintegy 100 tornatanárral számolhatunk. Ez a nem is egészen 100 középiskolai tornatanár anyagilag is hátrányos helyzetben volt, amennyiben külön státust alkotva felefele részben a X. és IX. fizetési osztályba tartoztak, jócskán elmaradva középiskolai kollégáiktól. A felirat joggal nevezi pedagógiai szempontból visszásnak ezt az állapotot, amely szerint ugyanazon nevelőmunkáért, ugyanazon iskolatípusnál az egyik tanár fizetésben, rangban, tekintélyben a tanári testületben, sőt a növendék előtt is megkülönböztessék. Az elemi népiskolákban nem volt meg ez a hátrányos helyzet, de csak azért, mert ott általában nem külön tornatanítók látták el a testnevelési órákat, hanem más tantárgyak oktatói.

A személyi feltételeken kívül a tárgyi feltételek sem kedveztek a testnevelés ügyének. A legfájóbb a tornatermek hiánya volt. Az iskolán kívüli testnevelés és sport irányítására létrehozott Testnevelési Ügyek Direktóriuma 1919 júliusában korszerű iskolai tornatermek létesítésére hívja fel a Közoktatásügyi Népbiztosságot, arra való hivatkozással, hogy sok száz iskolának nincs tornaterme, és a meglevők is jórészt kicsik, egészségtelenek, felszerelésük pedig korszerűtlen és hiányos.

A tantárgy oktatása is messze elmaradt a követelményektől. A Tanító- és Tanárképző Intézetek Szakfelügyelői Hivatalának 1919. január 12-én a miniszterhez intézett összefoglaló jelentése mint köztudott dolgot említi: „A testnevelési tanterv (ti. az 1905-ös) az iskolák túlnyomó részénél sehogyan sincs végrehajtva, és az ország mindkét nembeli ifjúságának milliói nőnek fel anélkül, hogy a testnevelés áldásában részesülnének". A kiesett testnevelési órákat kirándulással lehetett pótolni. Azokban a középiskolákban is, ahol még voltak tornaórák, leginkább rendgyakorlatoztatták a tanulókat.

Nem egyszerűen arról volt szó, hogy a testnevelés arculatát kisebb-nagyobb hibák éktelenítik, hanem arról, hogy a testnevelés egész rendszere és ideológiája végzetesen eltorzult. Hogy milyen irányban, ezt a tőle megszokott éleslátással fejezi ki Nagy László, a magyar reformpedagógia vezető egyénisége a Testnevelés 1919. január 28-i számában. A testnevelés pedagógiai elvei címen megjelent cikkében. Nagy László szerint a testnevelésből teljesen kiszorult az igazi tartalom, és helyét az alaki ügyességek kiképzése foglalta el. Az egyforma gyakorlatokkal mindenkiben egyforma képességeket akartak kialakítani. A cél az volt, hogy a tömeget egy emberként

mozgassák. A „tornásztatás"-ból egyszerűen kihagyták a gyermeket, és a tornatanárral, a közönséggel vagy más idegen céllal helyettesítették be. A tornászás egyetlen erkölcsi célja a fegyelmezés volt, amelyet kívülről és felülről kényszerítettek rá a gyermekre, aki az engedelmességnek semmiféle belső szükségét nem érezte. „Nem is volt ez nevezhető erkölcsi képzésnek — teszi hozzá Nagy László — hanem egy bizonyos társadalmi rend fenntartására irányuló erőszakos idomításnak."

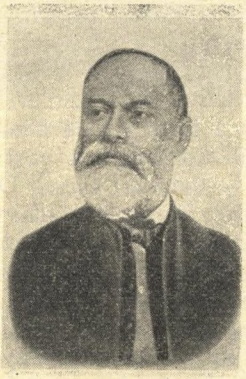

1. kép

A testnevelés ügye tehát megérett a reformra. Ennek szükségességét már a háború végén felismerték. A kezdeményezés érdeme a fővárosé. A testnevelés objektív feltételein a háború alatt aligha lehetett változtatni, de lehetett az egyik legfontosabb szubjektív feltételen, a testnevelők fizetésén. Közvetlenül a polgári demokratikus forradalom kitörése előtt, 1918. október 28-án jelent meg a fővárosi polgári iskolai és középiskolai testnevelő tanárok fizetésemeléséről szóló rendelet. Ez a polgári iskolák testnevelő tanárainak 700—1200, a középiskolaiaknak 400—1000 korona közti fizetésemelést hozott.

A polgári demokratikus forradalom győzelmét és a népköztársaság kikiáltását a tornatanárok a testnevelés és a sport felszabadulásaként és új nagy lehetőségeként üdvözölték. A Testnevelés című folyóirat 1918. november 28-i száma arról ír, hogy a független Magyarország a sportot is kiszabadítja Ausztria jármából. Az új demokratikus Magyarország megteremtésében a testnevelésre is nagy feladatok várnak. „A jövő nagy feladatait a testében erős, lelkében emelkedett, jellemében szilárd ifjúságnak kell megvalósítani."

A VAOSZ Reformbizottsága

A nagy célkitűzés csak a testnevelés átfogó és mélyreható reformja révén volt megvalósítható. Ebben az irányban a legnagyobb lépést a szocialista irányítás alatt álló Városi Alkalmazottak Országos Szövetségének (VAOSZ) tanítói csoportja tette, amikor 1918 decemberében létrehozta a 11 tagú Iskolai Reformbizottságát, és ezen belül testnevelési albizottságát. A testnevelési albizottságot a legkiválóbb elméleti és gyakorlati szakemberek alkották, akikről valóban el lehetett mondani a Tornatanárok Országos Egyesülete egyik fölterjesztésének szavaival, hogy „a nevelés terén országos tekintélyek, akik nevelő, gyakorlati és tudományos tevékenységükkel a köztiszteletet és becsülést már eddig is bírják", akik az albizottságba „nemcsak nagy szaktudásukat hozzák magukkal, de egyúttal az iskolai élet teljes ismeretét és a tanulóifjúság iránti szeretetet."

Az albizottság vezetője, dr. Gerentsér László fővárosi testnevelési igazgató, a Fővárosi Tanács testnevelési szakelőadója volt. Nem csupán a magyar testnevelés elméleti és gyakorlati kérdéseinek volt kiváló ismerője, hanem a haladó nyugati testnevelési irányzatoknak is. Bátor, újító szelleme összeütközésbe hozta őt maradi szellemű kartársaival, sőt olyan tekintélyes és befolyásos szervezettel is, mint a Tornatanárok Országos Egyesülete. Az irányításával működő testnevelési albizottság iskolatípusok szerint külön csoportokra oszlott. Előadóik a következők voltak: Holits Ödön (fiúközépiskola), Kállay Irén (leányközépiskola, elemi leányiskola felső tagozata), Gerhard Lajos (elemi fiúiskola felső tagozata), Bencze István (elemi iskola alsó tagozata). Páratlan előnye volt az albizottságnak, hogy a szoros értelemben vett szakmai szempontok mellett az általános pedagógiai szempontokat is érvényesíteni tudta. A testnevelési albizottság egyes csoportjaiban ott voltak a pedagógia olyan kiemelkedő képviselői, mint pl. Nagy László, aki három csoport munkájában is részt vett, dr. Domonkos Lászlóné, az Új Iskola megteremtője, Hacker Boriska, Róna Ármin és mások.

A testnevelési albizottság lázas alkotótevékenység színtere volt. A munka légkörét kitűnően érzékelteti Janisch Gyuláné Kállay Irén visszaemlékezése: „Éjt nappallá téve

dolgoztunk valamennyien. Éjjel üléseztünk, tárgyaltunk, programot alakítottunk. Nappal oktattunk, s közben mi magunk is állandóan tanultunk — megfeszített erővel."

A polgári demokratikus forradalom alatt kezdődött munka áthúzódott a Tanácsköztársaság idejére is. Eredménye végül is 215 gépírásos oldal lett. A reformjavaslatokat — köztük a testnevelését is — Budapest Főváros Házinyomdája 1919 áprilisában kinyomtatta, így ezek széles körben ismertté váltak.

A reform alapelvei

A testnevelési reform alapelveit, célkitűzéseit és módszereit a testnevelési albizottság vezetője, dr. Gerentsér László 1919. április 19-én emlékiratban tárta a Közoktatásügyi Népbiztosság elé, és beiktatta az albizottság reformjavaslatába is. Az emlékirat, ill. reformjavaslat bevezetőjében Nagy László idézett tanulmánya alapján az eddigi reformtörekvések elkerülhetetlen kudarcát elemzi, és megállapítja a magyar testnevelés eredendő hibáját. „Iskolai testgyakorlásunk napjainkig a militarista szolgálatot teljesítő német tornász-szellem gyökeréből táplálkozott, a tanulókból gépeket kívánt nevelni, akik parancsszóra, egyszerre végeznek rendkívül unalmas és a gyakorlati életben egyáltalában nem használható mozgásokat." A német tornász-szellem egyeduralma onnan eredt, hogy a testnevelésben nem annak egészségtani értékét, hanem csupán az alkalmazás kényelmét nézték. Nem voltak tekintettel a gyermekek szükségleteire, csak az iskolai rendre és fegyelemre. A szélesebb alapokon nyugvó testneveléshez különben a két legfontosabb tárgyi feltétel, a tér és idő is hiányzott. Ezek pótlására vezették be a szertornát. Egyoldalú alkalmazásával viszont meggyűlöltették a tanulókkal a testgyakorlás más formáit is. Így lett a tornászat — mint már az olasz költő, Leopardi is vallotta — „a vénségnek az ifjúságon elkövetett perfidiája" (álnoksága).

A torna trónfosztása

A testnevelési reform megalkotói egyek voltak abban, hogy a német tornarendszert — annak fejlődéstani, egészségtani és esztétikai hátrányai, nemkülönben militaritsa szelleme miatt — ki kell küszöbölni az iskolákból. Ez azonban nem jelentette a torna teljes mellőzését, csupán a legszükségesebbre való redukálását, kiegészítő és korrekciós gyakorlattá történő átalakítását. A jellegében és funkciójában egyaránt megváltozó új torna gyakorlatanyagát az egészségtani követelményeknek jobban megfelelő svéd tornarendszerből vették, amely ebben az időben a nyugati országokban már mindenütt kiszorította a németet. Nem tartották ugyan ideálisnak — különösen a lányoknál nem —, mégis javára írták, hogy gyakorlatai anatómiai, biológiai szempontból megalapozottak, egészségileg hasznosak (például törzsfeszítő gyakorlatai az ülő életmód által kiváltott görnyedt testtartás kiegyenesítésére), és téli időben négy fal közt is elvégezhetők. Utoljára, de nem utolsó sorban, azt is tekintetbe kellett venni, hogy ebben az időben a svéd torna alkotta az iskolai testnevelés gerincét. A testnevelő tanárok is ehhez voltak hozzászokva.

A testnevelési reform követelményeinek tehát a német rendszer egyáltalán nem, de „eredeti csomagolásban" a svéd—dán rendszer sem felelt meg. „Elsősorban tehát szellemében, azután tananyagban, és rendszeres tanításban is gyökeresen meg kell változtatni az iskolai testnevelést, annak egész politikáját, s azt pozitív alapokra kell fektetni, tényekre, vagyis a modern orvosi tudományra és elsősorban a biológiára, a gyermektanulmány eredményeire és kísérleti módszereire, a társadalom életének követelményeire, szóval az életre, nem pedig elaggott elméletekre, 50—100 éves idült véleményekre és idegen, tőlünk vérmérsékletre teljesen elütő nemzetek tekintélyére."

Engedjétek játszani a gyermekeket!

Hogyan alkotta meg ezek után a testnevelési albizottság az iskolai testnevelés reformját? Röviden úgy, hogy minimálta a tornát és maximálta a természetes mozgásokat. A testnevelési rendszer gerincéül a természetes mozgások legősibb és legtermészetesebb formáját, a játékot tette meg, „amely már a bölcsőben nevelőnk, hangos örömeivel bearanyozza gyermekkorunkat, méla derűjével elkísér bennünket a férfikorba, s egész éle-

tünkön keresztül kiapadhatatlan forrásává válik a boldogító örömnek."

A játékot a haladó pedagógia eddig is értékelte, mégpedig nem csupán a gyermek fizikai, hanem lelki fejlődése szempontjából is. Egészében véve azonban a pedagógiában egészen a XIX—XX. század fordulójáig alárendelt szerepet játszott. Központi helyet a modern biológia vindikált neki azon az alapon, hogy a játéktevékenység tulajdonképpen egy minden élőlénybe beoltott magasabb rendeltetésű ösztön, amelynek során az élőlény kicsi korában kialakítja mindazokat a szerveket és megszerzi azokat a tulajdonságokat, amelyekre mint felnőttnek szüksége lesz. Eszerint a játék nem más, mint felkészülés a komoly életre.

A biológiának erről az egyetemes ösztönről alkotott felfogását magáévá tette a modern polgári reformpedagógia, hazánkban Nagy László és köre. Minthogy a testnevelési albizottságot pedagógiai szempotból — mint láttuk — a reformpedagógusok irányították, a játékelmélet utat talált a testnevelési reformtervbe is, sőt ennek alapjává vált. Nem véletlenül idézi a reformjavaslat az „európai hírű szaktekintély"-nek mondott Nógrády László véleményét arról, hogy „a játéknak nevezett tényked és olyan munka, mely a gyermeknek fizikai, lelki, morális, szociális, gyönyörködtető (esztétikai) hajlamát, képzeletét, egyéni hajlandóságait egyaránt szolgálja mind az erősödésben, mind a pihenésben". Nógrády László ezt a véleményét az általa szerkesztett Gyermektanulmányi Könyvtárban 1912-ben megjelent A gyermek és a játék című, szépen megírt, nagyhatású művében fejti ki.

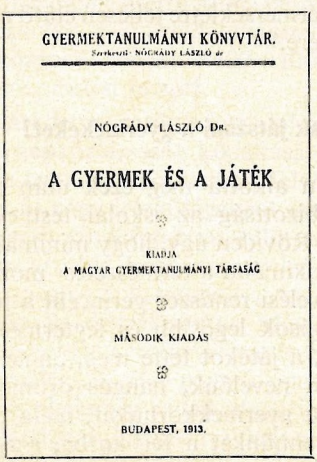
GYERMEKTANULMÁNYI KÖNYVTÁR.
Szerkesti: NÓGRÁDY LÁSZLÓ dr

NÓGRÁDY LÁSZLÓ Dr.

A GYERMEK ÉS A JÁTÉK

KIADJA
A MAGYAR GYERMEKTANULMÁNYI TÁRSASÁG

MÁSODIK KIADÁS

BUDAPEST. 1913.

2. kép

Persze az ember nem biológiai, hanem társadalmi lény. Még a fizikuma is a társadalmi gyakorlattól kapja funkcionalitását és minőségeit. Minden élőlénybe beoltott magasabb rendű, egyetemes kiterjedésű játékösztön egyszerűen nincsen. Ami pedig a nevelést illeti, ezt végső soron a társadalmi szükséglet, közvetlenül pedig a pedagógia határozza meg a maga autonóm törvényei szerint, amelyek közt természetesen nem hiányoznak a játékra vonatkozók sem. Mindebből kifolyólag a testnevelési reformok a játékösztönre való alapozása az embernek nem marxi értelemben vett társadalmi, hanem polgári értelemben vett biológiai lényként való felfogását tükrözi. De eltekintve attól, hogy akkoriban a biológiai emberkép volt az uralkodó, az ezen felépülő testnevelési reformkoncepciónak Magyarországon még volt időszerűsége a konzervatív klerikális, liberális viszonyok közepette. A testnevelési albizottság reformjavaslatát „eredeti (idealista) csomagolásából" kibontva nyugodtan tekinthetjük lényegében a szocialista testnevelés felé mutató, összefüggő, részletesen kidolgozott, konkrét, reális programnak.

A reformjavaslat a testnevelés különböző ágazatait egyaránt a játékra vezeti vissza, illetve innen bontakoztatja ki. Minden kornak megvannak a maga sajátos játékai. Ahogy növekszik a gyermek, úgy lesz játéka is egyre férfiasabb, úgy fog egyre jobban hasonlítani a komoly munkához. A gyermekjátékokat felváltják a küzdéses játékok, majd a sportszerű játékok, végül pedig az atlétika, amely ugyancsak küzdéses eredetű játék.

Atlétika

Az atlétikát a reformjavaslat a higiénia, a férfias küzdés, az akaratnevelés iskolájának tartja. Hasonlít a játékra, csak kevesebb benne a derű és változatosság. Atlétikai gyakorlatokra az I—IV. osztályos elemisták sem fizikailag, sem lelkileg nem alkalmasak. Ezért az atlétikát játékformába kell burkolni, és mint „atlétikai előgyakorlatokat" elfogadtatni. Maga az atlétika a meglettebb ifjúkor kedvenc testgyakorlata, amikor már fontos az akaraterő fejlesztése, a felgyülemlő energiák felhasználása a test fejlesztésére, az ifjú figyelmének elterelése azokról az alkalmakról, amelyek „a társadalom, főleg a nagyvárosok

társadalmának bűneit képviselik." A „bűnös nagyvárosokra" való utalásban a konzervatív, romantikus falu- és parasztkultusz nyomát láthatjuk. Ne felejtsük el, hogy 1919 májusában jelent meg Szabó Dezső Elsodort falu című regénye, amely mítikussá növesztett alakjaiban a „magyar faj" pusztulását, a magyar falu ősi egészségét és a város romboló hatását ábrázolja!

Sportszerű gyakorlatok és sportok

Az atlétika mellett nagy fontosságot tulajdonít a tervezet a sportszerű gyakorlatoknak, a nyári és téli sportoknak is. A sportszerű gyakorlatok — vagy inkább jól szabályozott erőfeszítő játékok — a gyermek fejlődésének legkritikusabb szakaszára, a pubertás korára esnek. Minthogy a pubertás maga is fáraszt, mérsékelni kell minden erőfeszítő testgyakorlatot, mert hátráltatják a testi fejlődést. A sportszerű gyakorlatok közül elsősorban az alsótest izmait foglalkoztatókra van szükség. (Az alsó- és felsőtest izmai közt az arány: 3:1.) Ezeknek a gyakorlatoknak jellemző vonása a vetélkedés, amelynek egyaránt kell szolgálnia az egyén és a közösség javát, kiküszöbölve az önzést. Így juthat el az ifjú a tulajdonképpeni öntudathoz, az én helyes fogalmához.

A nyári és téli sportokkal az a cél, hogy a gyermekek szeressék meg a szabad természetet, ismerjék meg az évszakok szépségét, és egyben vértezzék fel magukat a természet viszontagságaival szemben. Kirándulásokra és túrára az elemi iskola alsó tagozatos osztályait is el lehet vinni, csak számot kell vetni testi-lelki fejlettségükkel. A kirándulásokon nem a menetteljesítmény a lényeg, hanem hogy a gyermekek minél többet legyenek a zöldben és a szabad levegőn. Játékokkal, a természet megismertetésével kell őket szórakoztatni. Minden évszakban tenni kell legalább egy rövid kirándulást, télen szánkózással, nyáron fürdéssel stb. egybekötve.

A leányok testgyakorlásának költészete

A reformtervezetnek üdítően új vonása, hogy a testnevelés átfogó rendszerén belül különös szeretettel és figyelemmel foglalkozik a lányok testnevelésével. Demény Károly fogalmazta meg először a Testnevelés 1918. december 28-i számában azt az alapvető felismerést, hogy egyrészt a testnevelésre a nőknek nem kevésbé van szükségük, mint a férfiaknak, másrészt hogy a mértéknek természetesen másnak kell lennie. A mérték pontos meghatározásáról élénk vita kerekedett egyfelől Gerentsér László, a testnevelési albizottság vezetője, egyben az Állami Tornatanítóképző Intézet igazgatója, másfelől két tanára, Madzsar Józsefné Jászi Alice, a modern mozgásművészet és gyógytorna egyik hazai megalapozója és Bierbauer Clarisse, a ritmikus torna hazai úttörője között. (Utóbbi 1919. május

3. kép

10-től a Közoktatásügyi Népbiztosság testnevelési előadója.) A vita végül is kompromisszummal végződött, mert abban mind a két felfogás képviselői egyetértettek, hogy a leányok testnevelése elképzelhetetlen a tánc, illetve a ritmikus tánc, vagyis a mozgásművészet bevezetése nélkül. Ezek adják a leánytestnevelés üde báját és ellenállhatatlan varázsát. A táncban valamennyi vitázó egyöntetően az eszményi testgyakorlás megvalósítását látták, „a lányok testgyakorlatának költészetét".

A iskolába a táncnak két fajtáját akarták bevezetni: a népi táncot és magasabb osztályokba a ritmikus táncot, más néven a mozgásművészeti gyakorlatokat. A népies táncok választását egyszerűségük, természetességük, naiv vidánságuk és nemzeti jellegük (!) indokolta. A ritmikus táncgyakorlatban a test formai és mozgási szépségének legteljesebb megvalósítását látták a torna, tánc, plasztika és ritmika egyesülése révén." Ez már nemcsak egészséges, vidám szórakozást jelent, hanem

módot nyújt az anyagi, szellemi és tárdasalmi megkülönböztetés elfeledtetésére, majd az egyéniség sokoldalú megnyilatkozására..."

Mi a testnevelés célja?

A testnevelés reformátorai igen széleskörűen határozták meg az iskolai testnevelés célját. A cél elsősorban nem kiváló egyedek, élsportolók nevelése, hanem a tömegek, a nép egészségének, testi és lelki épségének megteremtése. A testnevelés üdvös testi hatását abban látták, hogy üdíti, szórakoztatja a testet, mert elősegíti a légzési tevékenységet. Az elméleti órák közé beiktatott testnevelés a maga szórakoztató, változatos tevékenységével ellensúlyozza az erőltetett, egyirányú agytevékenységet. Nem kevésbé fontos a testnevelés lelki hatása, amely bátorrá, öntudatossá teszi a gyermeket. A testnevelésnek nagy szerepe van az akarat, a kitartás, az erély, az önmegtagadás jellemvonásainak, a félelemmel szembeni ellenálló képességnek a kialakításában. A testnevelés ezeket az üdvös hatásokat csak úgy bontakoztathatja ki, ha szinteréül a szabad, friss levegőt választja, és ha nem szegi kedvét a gyermekeknek a testnevelési órákon. A gyermek testi egészsége is megkívánja az örömöt. Anatómiailag bizonyított tény, hogy az öröm teszi a testnevelést üdítő szórakozássá, regenerálja az ember testi-lelki erejét

Az iskolai testnevelés általános célja a következő részcélokat foglalja magában:

„1. a természet segítése a test harmonikus fejlesztésében;

2. a szervek munkabírásának fokozása;

3. a reflexpályák csiszolása;

4. az egészség, az egyéniség és a szociális öntudat felébresztése."

„*Feladata* tehát egyfelől *megőrizni* az ifjúságnak hazulról hozott testi értékeit (ápolás); másfelől pedig ezeket az értékeket a legmagasabb fokig *fejleszteni* (gyakorlás), hogy majdan egy munkabíró, hosszú életű, a közösség javát kereső, szellemben és jellemben képzett, cselekedni, alkotni és küzdeni tudó ember álljon előttünk."

Tanterv

A testnevelési albizottság reformterve nem csupán az elvi alapokat tisztázta, hanem az egyes iskolafajták — ezeken belül külön a fiú- és a leányiskolák — számára a tanterveket is részletesen kidolgozta. A testnevelés óraszáma valamennyi iskolafajtában heti 3. Ezenkívül még heti egy—másfél—kétórás játékdélutánt, a fiú elemi iskola felső tagozatában havi 1 fél- vagy egésznapos, a középiskolában pedig havi 2 fél- vagy 1 egésznapos kirándulást kívántak bevezetni.

A testnevelés tananyaga a természetes mozgások körül rendeződött. A testnevelés gerincét a játék alkotta. Ehhez járult az atlétika és erősen csökkentve a svédtorna. A három fő testnevelési ág aránya, egymáshoz való viszonya az évszakokhoz idomult. A tanévet három részre osztották. Az első időszak (szeptember-október) az őszi, a második (november—február) a téli, a harmadik (március—június) pedig a tavaszi időszak volt. A testgyakorlási órát ugyancsak három fő részre bontották: játék, atlétika és svédtorna. Percnyi időbeosztás szabályozta, hogy melyikre mennyi időt kell szánni az őszi, a téli és a tavaszi időszakban. Persze ez nem kívánt a tanártól óraműszerű pontosságot, csupán általános időkeretül szolgált.

A testnevelési albizottság nem feledkezett meg a testnevelés egyik legfontosabb tárgyi feltételéről, a tornateremről sem. Az iskolaépítési albizottsággal való tárgyalás során sikerült egy korszerű tanterem tervét kidolgozni. A létesítmény négy részből állt volna: *1.* egy 20 m hosszú, 10 m széles és 4,5 m magas, két bejárattal rendelkező tornateremből; *2.* egy osztályteremnyi nagyságú, ugyancsak két bejáratú öltözőből és mosdóból; *3.* egy kb. 4—5 m-nyi szertárból, amely egyben öltöző is, *4.* egy WC-csoportból 2—3 fülkével és kagylóval. Építkezésre a rövid idő miatt természetesen nem került sor.

Ami megvalósult

Mi valósult meg a magyar testnevelés történetének eladdig legnagyobb szabású reformtervéből? Mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy a csonka tanév nem alkalmas és nem is elegendő a tervnek teljes egészében

való megvalósítására. Be kellett érni az előfeltételek megteremtésével, továbbá bizonyos átmeneti intézkedések megtételével.

Az előfeltételeket szinte hiánytalanul megteremtette az iskolák államosítása, a nyolcosztályos népiskola kötelező bevezetése és a középfokú oktatás átszervezése. Mindez jó alapot kínált az átmeneti intézkedések számára is. Ezek egyértelműen a testnevelés fölértékeléséről tanuskodnak. A Közoktatásügyi Népbiztosság már 1919. április 9-én kelt, a felsőkereskedelmi iskolák tananyagát megváltoztató rendeletében kimondta, hogy a jogi ismeretek megszüntetésével felszabaduló órákat a helyi viszonyoktól függően tornára vagy gyorsírásra kell fordítani. Az 1919. május 5-én a tanítás zavartalanságának biztosítása érdekében kiadott rendelete ugyancsak a sport, a turisztika és minden szabadban történt testedzés fontosságára hívja fel a tanulóifjúság figyelmét. Ezek gyakorlására bármelyik tanítási napon lehetett egésznapos kirándulást rendezni. A Közoktatásügyi Népbiztosság a Magyarországi Tanítók Szakszervezete középiskolai csoportja pedagógiai bizottságának kezdeményezésére lépéseket tett annak érdekében, hogy a budapesti sportpályákat és

4. kép

uszodákat a közép- és a szakiskolák ifjúsága naponként de. 8—1 és du. 3—5 óra között díjtalanul használhassa.

Az iskolai sportélet fellendülését bizonyítja, hogy — elsősorban középiskolákban — újabb és újabb sportkörök alakultak (számuk 1914-ben hivatalosan 105 volt) és sportszövetségekbe tömörültek. Az egyes iskolai sportkörök egymás közt versenyeket rendeztek, a középiskolaiak például mezei futó- és úszóversenyt. 1919. május 25-én rendezte a Röser A. Edvin magánközépiskola sportköre a Császár-fürdőben az első országos középiskolai úszóversenyt a Magyar Úszószövetség égisze alatt. A kirándulások is kezdtek népszerűsödni. Nagy megbecsülésüket bizonyít-

5. kép

ja, hogy a közoktatásügyi népbiztos maga fordult Szentendre és Pomáz tanácsaihoz azzal a kéréssel: engedélyezzék az Ifjúmunkások Országos Szövetsége úttörőcsapatai részére az erdei kirándulásokat. „E csapatok — hangsúlyozza a népbiztosi leirat — fegyelmezett proletárgyerekekből állanak, akikre nézve elsőrendű érdek, hogy megbízható vezetőikkel, ha csak néhány órára is, kiszabaduljanak Budapest füst- és portengeréből." A lényegében még a fővárosra korlátozódó cserkészmozgalom is a kirándulások szervezésében fedezte fel — kitűnő lélektani érzékkel — a népszerűség titkát. Egyébként kész volt proletár jellegűvé formálódni.

A testnevelési reform utóélete

A Tanácsköztársaság testnevelési reformjának megalkotói, a VAOSZ Iskolai Reformbizottsága testnevelési albizottságának tagjai művüket nem tartották tökéletesnek, de remélték, hogy folyamatos együttműködésük folytán az egyre tökéletesebb alakot ölt, és végtére „a szülőket és magát az ifjúságot is ki fogja elégíteni, és elismerést fog kelteni külföld előtt is." A történelem megfosztotta őket ettől a reménységtől. A Tanácsköztársaság megdöntése véget vetett rövid, 133 napos együttműködésüknek, amely azonban így, e szűkre szabott keretek között is a magyar testnevelés történetének valóságos aranykorát bontakoztatta ki.

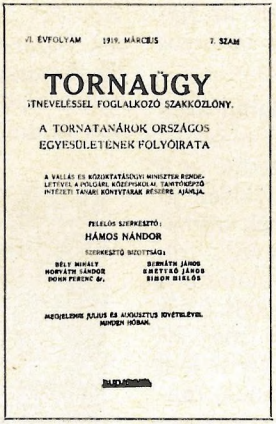

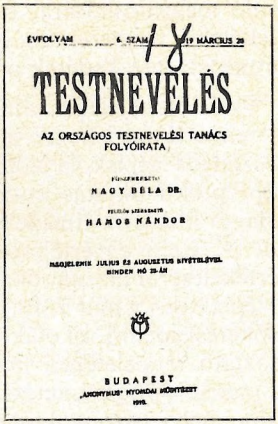

6. kép

A Tanácsköztársaság idején a testnevelés és a sport iránt mutatkozó óriási érdeklődést az utána következő ellenforradalmi rendszer sem hagyhatta figyelmen kívül. Gerentsér Lászlót, a testnevelési albizottság kitűnő vezetőjét az ellenforradalom állásából felfüggesztette, de az általa megfogalmazott korszerű testnevelési elveket Imre Sándor államtitkár, a „nemzetnevelés" pedagógiájának megteremtője beépítette a testnevelésről szóló 1921. évi LIII. törvénycikkbe. A sportlétesítmények és sportegyesületek tekintetében is érvényesült a Tanácsköztársaság ösztönző hatása. 1918 előtt Magyarország területén még csak közel 700 sportlétesítmény volt; viszont a háborút követő öt esztendőben a sportpályák, uszodák, tornatermek és egyéb sportlétesítmények száma megkétszereződött. A második világháború előtt a sportlétesítmények száma már meghaladta a nyolcezret. A sportuszodák 90%-a épült a háború után. Sportegyesület a harmincas években már 1300-nál is több működött; ezeknek közel háromnegyede ugyancsak a két világháború közt alakult. A versenyző sportolók száma elérte a 120 ezer főt. A sportnak ez a viharos térhódítása bizonyítja, hogy a Magyar Tanácsköztársaság testnevelése és sportja korántsem volt múló epizód történelmünkben!

Irodalom

A Magyar Tanácsköztársaság művelődéspolitikája. Szerk.: *Petrák Katalin* és *Milei György*. Bp., 1959.

Testnevelés és sport Magyarországon a polgári demokratikus forradalom és a Tanácsköztársaság idején 1918—1919. Szerk.: *Kiss Dezső*. Bp., 1970.

A VKOSZ Tanítói Szakosztálya. Az Iskolai Reformbizottság munkálatai. A testvenelési albizottság reformjavaslata. Budapest Főváros Házinyomdája, 1919.

A szocialista tanítómozgalom Magyarországon 1900—1920. A Tanácsköztársaság iskolapolitikája. Szerk.: *Kelen Jolán*. Bp., 1958.

Földes Éva: A Tanácsköztársaság sportja. Bp., 1959.

Gárdos Magda—Janisch Gyuláné: A Tanácsköztársaság hagyományaiból. Sport és Tudomány 1959/6. 25—26; 1959/7. 32.

Gárdos Magda: A Tanácsköztársaság testnevelése és sportja. Magyar Testnevelési Főiskola Tudományos Közleményei 1969/II. Bp., 1969. 54—66.

Bély Miklós: A Tanácsköztársaság iskolai testnevelés- és sportpedagógiája. Az Egri Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei VII. Eger, 1969. 51—71.

Kun László: Évfordulóra. A Testnevelés Tanítása 1969/2. 33—34.

Képjegyzék

(1) Nagy László. Festmény (SZEK 1128)

(2) Nógrády László könyvének címlapja (OPKM 109 051)

(3) Madzsarné Jászi Alice Szabó Ervinnel. Mögöttük: Lesznai Anna költőnő és Jászi Oszkár (SZEK P)

(4) Ifjúsági labdarúgó mérkőzés a Vérmezőn (Földes: i. m. 16/11)

(5) Ifjúsági mezei futók verseny közben (Földes: i. m. 16/16)

(6) Testnevelési szakfolyóiratok 1918—19-ből (Testnevelés OPKM, Tornaügy OSZK)

A felzárkóztatás problémái

TÚRI IMRE

Manapság divat az általános iskola nyolcadik osztályában végzett tanulók többségéről kijelenteni, hogy sem technikai, sem fizikai szempontból nem érik el a középiskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges követelményeket.

A testnevelőknek ezeket a többségében bizonyítható észrevételeit, jelzéseit általában nem veszik figyelembe. Elsősorban az elméleti tárgyakból írják elő az elsőéves középiskolai tanulók felzárkóztatását. Úgy gondolom azonban, hogy a tanulók iskolai beilleszkedése szempontjából fontos lenne a felzárkóztatás megszervezése — bármennyire is meglepően hangzik — a testnevelés tantárgyból is.

A felzárkóztatás a következők miatt indokolt:

1. Az általános iskolai tanterv anyagának ismerete az elsőéves tanulók felmérései alapján nem kielégítő.
2. Elsősorban a tantervben előírt technikai anyag végrehajtásának szintje alacsony.
3. A tanulók fizikai fittsége, a teljesítménytesztek bevezetése óta érezhetően javult. (A Testnevelés Tanítása 1981/1.)

Az általános és középiskolai tanterv egymásra épül, de a végrehajtás, az eredmény nem ilyen egyértelmű. A tanterv által előírt technikai követelményeket az általános iskolában a tanulók gyakran hibásan sajátítják el. (1. táblázat)

Ezt a táblázatot 1979-ben (81 fő) készítettem, és az arányok kialakulását véletlennek tartottam.

Az 1980-as (95 fő) és 1981-es (110 fő) felméréseim is hasonló eredményt mutattak. Az eltérések nem jelentősek, csupán néhány százalék a változás a három év adatainak összehasonlításában. Meg kell jegyeznem, hogy iskolánk öt megyéből iskoláz be, tehát a táblázat által kivetített eredmények nem véletlenek.

1. táblázat

Résztvevők száma: 81 fő

	Tananyag	Követelmény	Végrehajtás
Atlétika	Futás	100 m ismételt lefutása, rövid pihenőkkel	az ismételt lefutást 30 mp-es pihenőkkel 2 tanuló végezte elfogadhatóan
	Magasugrás	lépő vagy guruló technika	lépő 77 tanuló, flop 4 tanuló, a 135 cm-t egy tanuló ugrotta át
	Súlylökés	dobás irányának háttal, lendületvétel hajlított lábbal	74 tanulónak nem volt súly a kezében, 6 hajítást végzett, 1 belépéssel oldalról lökte el a súlygolyót
Kézilabda	Egykezes felső átadás	folyamatosan, állóhelyben és mozgás közben	lábmunka: 2 tanuló jó, 79 rossz; karmunka: 70 tanuló hajítást végez, 11 elfogadható
	Egykezes felső kapuralövés	mozgásból, pontos dobás	ütemre az átvételt 2 tanuló jól hajtotta végre, 79 jobb lábon szökkent a lövés előtt

A táblázat egyszerű, így részletes elemzése nem indokolt.

A felméréskor kapott eredmények miatt azonban néhány megjegyzés szükségesnek látszik.

Követelmény:

A felmérésben szereplő két sportág az általános iskola nyolcadik osztályának testnevelési törzsanyagához tartozik;

Az atlétika és kézilabda sportágnak csak néhány alapeleme található a Követelmény rovatban.

Végrehajtás:

A technikai elemek végrehajtásának százalékos aránya igen gyenge;

Ezzel párhuzamosan a tanulók fizikai felkészítése is megkérdőjelezhető:

— nem lehet elfogadható fizikai állapotról szó annál a tanulónál, aki nem tud 2—3-szor száz métert lefutni folyamatos, pörgő stílusban;
— a 81 fiútanulóból magasugrásban egy fő ugrotta át a 135 cm-t;
— ugyanezen tanulók közül 4 kg-os súllyal a 10 m-t egy sem volt képes elérni.

A kézilabdázás alapelemeinek felmérésekor elvárható a labda keresztlépéssel történő átadása. (Tehát jobbkezes tanuló esetén bal—jobb—bal a lépés üteme, nem pedig a dobókarral azonos lábon való szökkenés.);

A kapuralövés mozgásból történő végrehajtásánál a labdaátvétel ütemét kell figyelnünk. (Tehát a labdát a jobbkezes tanuló bal lábra veszi át, majd végrehajtva a keresztlépést megindítja a kapuralövés törzs- és karmunkáját.)

Összegezve

Örvendetes, hogy a tanulók fizikai állapotában javulás mutatható ki, azonban a tananyag technikai végrehajtásában nagyfokú hiányosságok vannak.

A heti 2—3 testnevelési óra nagyrészét a terhelés növelésére fordítjuk. A technikai képzés aránya csökken.

A szabad szombatok bevezetésével az óraszám változhat, s ha a tendencia marad, akkor a testnevelési órák legjobb esetben „kondicionáló" órákká válnak. A tananyag elsajátítására egyre kevesebb idő jut.

A tanulók mozgáskultúrájának magasabb szintre emelése ugyanolyan fontos, mint fizikumának növelése.

Szükségesnek tartom tehát, hogy a tantervi órákon (testnevelési órák) a tanulók mozgásskáláját és testi képességeit javító módszerek egyaránt helyet kapjanak.

Javaslat

Szükséges az elsőévesek fizikai teljesítményének felméréséhez hasonlóan a tanulók technikai ismeretének ellenőrzése is.

A technikai minimumot a tanterv idevonatkozó fejezetének elfogadható végrehajtása jelenti.

A kapott eredmények alapján elsősorban a testnevelési órákon a tanulókból (tudásszintjüknek megfelelően) csoportokat alkotunk, és differenciált foglalkozás formájában megkezdjük a felzárkóztatásukat. Így a tanulók igen rövid idő alatt (egy-két hónap) teljesítik a technikai minimumot, a tanulók közötti tudáskülönbség csökken.

Ezzel a beilleszkedési problémák megoldásához is adunk segítséget.

Lovas Albert felvétele

Gyermekkorban — a felnőttekért

DR. BÁN KÁROLYNÉ

„Nem győztem n é z n i. Mintha hirtelen
megrészegedett volna a szemem,
olyan szép volt az első pillanat,
erősebb lettem, frissebb, biztosabb,
s mint egy mennyei festő tárlatán,
úgy bámészkodtam a sok új csodán..."

(Szabó Lőrinc: Új szemüveg)

Ha elfogadjuk azt az állítást, hogy az általános iskolás korú gyermek lételeme a mozgás, akkor miért ne lenne ez igaz a gyengénlátó gyerekek esetében is? Márpedig úgy tűnik, ha róluk van szó, nem mindenki tartja igaznak. Nem sikerült ugyanis teljesen eloszlatni azt a téves nézetet, amelynek jelszava „csak nem ártani"! Csakhogy éppen ezzel ártunk a legtöbbet! Hiszen a legjobban rászoruló gyermekeket zárjuk ki, tiltjuk el a rendszeres és szervezett mozgástól, a testnevelési óráktól. Egészségüket féltjük a mozgástól, ami pedig szolgálhatja azt. *Dr. Krizsaneczné Németh Edit:* Játékos gyermektorna című könyvében idéz *Josef Reclatól:* „A tanár legsúlyosabb hibája az, ha az órája unalmas." Ennél csak az a súlyosabb hiba, ha a tanár kizárja a gyermeket az órán való aktív részvételből. (Sajnos erre több jel is mutat. Az általános iskolákból a gyengénlátók iskolájába irányított 3—4. osztályos tanulók többsége a korosztályától elvárható minimális mozgásműveltséggel sem rendelkezik.)

Az általános iskolai osztályok sokszor igen nagy létszámához viszonyítva elenyésző — bár tendenciájában növekvő! — a szemüveges, a látássérült tanuló, de talán a többség érdekét nem sérti, ha a tanár velük (külön) is foglalkozik. Hiszen esetükben is igaz: „A felnőttkor sok szempontból a gyermekkorban dől el." *(Dr. Nádori László)*

Természetesen nem várható el, hogy minden testnevelő tanár gyógytestnevelői szakképzettséggel is rendelkezzen. Az országnak azonban sok olyan általános iskolája van, ahol gyengénlátó gyerekek tanulnak. Ezért fontosnak és hasznosnak tartjuk, hogy az általános iskolai testnevelő tanárok megismerkedjenek a Gyengénlátók Általános Iskolája Nevelési és Oktatási Tervének testnevelési tantervével (1979.), amely támpontot nyújthat a gyengénlátó tanulók testneveléséhez. A továbbiakban a tanterv néhány legfontosabb vonására hívnám fel a figyelmet.

A gyengénlátó tanulók iskolai testnevelésének is a legfontosabb alapelve a tanulók mozgásigényének felkeltése és kielégítése, fizikai állapotuk és teherbíró képességük fejlesztése. Ezért a gyengénlátók tanterve lényegét és funkcióját illetően megegyezik a normál általános iskolai testnevelési tantervvel. Követi annak szerkezetét, mozgásanyagát, követelményét. A célok és feladatok megjelölésében annyiban tér el attól, amennyiben a gyengénlátó tanulók különböznek az éplátású tanulóktól. A tanterv a cél elérése érdekében sajátos módszereket és eszközöket alkalmaz.

A beiskolázott gyengénlátó gyerekek többségénél a mozgásfejlődés menete lassúbb, a folyamatban sajátos kiesések fordulnak elő. Néhány példa: nem kielégítő az erőnléti állapot, az egyensúlyozó képesség, a mozgáskoordináció, a térbeli tájékozódás, a helyhez, szerekhez történő mozgásos alkalmazkodás stb. Elsőrendű feladat *megteremteni az alapot* a mozgásos cselekvések kivitelezéséhez. A hibás mozgások korrigálására, a meglevő hátrányok csökkentésére a tanterv konkrét gyakorlatanyagot ad.

A látás — mint az érzékletek és tapasztalatok gyűjtésének egyik legfontosabb területe — a gyengénlátó gyermek esetében nem tekinthető teljes értékű érzékelési területnek. Fokozott fejlesztésére különös figyelmet kell fordítani a testnevelés során is. Ezért a tanterv a diagnózisok alapján előír látásfejlesztő, a látás-mozgás koordinációját elősegítő gyakorlattípusokat, amelyek közül a pedagógus a gyermek személyére szabottan választhat.

A fizikai terhelés mértékét, a végezhető mozgásokat meghatározza a tanulók szemészeti állapota, diagnózisa. A tanulók szemészeti állapot szerinti differenciálásának szempontjait a tanterv Módszertani alapelvek című fejezete tartalmazza. Vannak olyan tanulók, akik szemészeti állapotuk alapján képesek az éplátásúak általános iskolai testnevelési anya-

gának elvégzésére, az ezzel járó fizikai terhelés nem okoz nekik károsodást. A tanulók második csoportja nem végezhet olyan gyakorlatokat, amelyek nagy erőkifejtéssel, préseléssel járnak. Fokozottan kímélni kell a harmadik csoportba tartozó tanulókat, akiknél a nagy zökkenéssel járó mozgások, fordított testhelyzetek (ugrások, fejállás, lefüggések, átfordulások, fejelés stb.) is károsodást okozhatnak. A tanterv a szemészeti állapotnak megfelelően rendszerezett mozgásanyagot tartalmaz, amely adekvátan biztosítja minden tanuló számára az alapvető célkitűzések megvalósítását.

A 4. osztály elvégzése után lezárul az „alapozó", felzárkóztató időszak. Az általános és speciális mozgásanyag végrehajtásakor a látás-mozgás koordináció a megfelelő szintre fejlődik, feloldódnak a gátlások, megszűnik a mozgással szembeni félelem, és a látáscsökkenésből adódó hátrányok nagy része folyamatosan kiegyenlítődik. Előtérbe kerül a teljes általános iskolai mozgásanyag tanulása, persze továbbra is figyelembe véve a gyerekek szemészeti állapotát.

A tanterv kiegészítő anyagának kötelezően választandó részében első helyen az úszásoktatás áll (1—8. osztály), mint olyan testgyakorlati ág, amelyet minden gyengénlátó gyermek — szemészeti állapotára való tekintet nélkül — képes végezni. A fizikai terhelés nincs összefüggésben a szemészeti diagnózissal. Az úszás a mozgáskoordináció fejlesztésére is igen alkalmas, és mint sportág is feltétel nélkül javasolható.

A tanterv az általános célkitűzés — az edzettség, teherbíró képesség, fizikai cselekvőképesség stb. fejlesztése — mellett nagy hangsúlyt helyez a gyengénlátó gyermek látásának maximális kihasználására, a látás fejlesztésére. Speciális célja, hogy a gyengénlátó gyermek — mozgásfejlettségét tekintve — képes legyen tanulmányait bármilyen iskolatípusban folytatni. A speciális gyakorlatok segítségével hozzájárul az önálló, tudatos egészséghelyreállító munka alapjainak lerakásához. Csökkenti és ellensúlyozza a látáshibából adódó hátrányokat. A testnevelés és a sport eszközeivel oldja a gátlásokat. Törekszik a mozgásszegény életmód felszámolására, a beszűkült társas kapcsolatok kiszélesítésére. Segíti az egészséges, éplátású tanulók mozgásszintjének elérését, az egyén egészségügyi rehabilitációját. A felnőttkor érdekében is.

Középiskolások és szüleik az élsportról III.

FÖLDESINÉ DR. SZABÓ GYÖNGYI

1. A középiskolások és szüleik a sportesemények társadalmi szerepéről

Szociológiai kutatásunk során arra a kérdésre is választ kerestünk, hogy napjainkban a magyar és a lengyel középiskolások, valamint szüleik társadalmi szempontból értékesnek tartják-e a sportversenyek, mérkőzések megtekintését. Felmérésünk idevonatkozó eredményei szerint a vizsgálatunkba bevont népességben a lengyelek 72,1%-a és a magyarok 65,8%-a vélekedik úgy, hogy a sportesemények, meccsek rendezésére szükség van a társadalomban, s hogy ezek megtekintése társadalmi szempontból hasznos. Látszólag tehát nincs jelentős eltérés e témával kapcsolatban a két nemzet képviselői között. Az adatok további elemzése azonban azt mutatta, hogy a két generáció, a testnevelés és általános tagozatra járó tanulók és szüleik, s mindezeket figyelembe véve a két nemzet között számottevő a különbség (lásd 1. táblázat).

Az 1. táblázat adataiból az alábbi következtetéseket vontuk le:

Lengyelországban az idősebb, Magyarországon a fiatalabb generáció tagjai tartják társadalmi szempontból értékesebbnek a mérkőzések, versenyek megtekintését. E kérdésben legpozitívabb véleményük a lengyel szülőknek (77,4%) és a testnevelés tagozatra járó magyar tanulóknak (78,0%) volt. A lengyel diákok csaknem teljesen azonos arányban ítélik társadalmilag hasznosnak a sportrendezvényeket (66,8%, illetve 67%-ban), míg ugyanezen tanulók szülei e tekintetben számottevően különböznek; 22,4%-kal több lengyel szülőnek pozitív a véleménye.

A negatív vélemények terén egyrészt a két nemzet között, másrészt a két magyar almin-

1. táblázat

A sportesemények megtekintésének társadalmi jelentőségére vonatkozó vélemények megoszlása %-ban

Alminták	Értékes	Értéktelen	Ambivalens	Nincs véleményük	N. É.	Össz.
Lengyel diákok	66,8	1,8	7,6	22,8	1,0	100 n=500
Lengyel szülők	77,4	1,0	11,8	9,0	0,8	100 n=500
Magyar I. diákok	78,0	2,97	16,06	2,97	—	100 n=99
Magyar II. diákok	67,0	6,0	16,1	10,9	—	100 n=322
Magyar I. szülők	69,0	4,0	17,1	9,9	—	100 n=99
Magyar II. szülők	55,0	14,0	16,0	15,2	0,8	100 n=339

ta között találtunk figyelemre méltó eltéréseket.

A lengyeleknél a fiatalabb, a magyaroknál az idősebb generáció körében volt több elutasító vélemény, de más-más nagyságrendben. A lengyeleknél alig akadnak olyanok, akik társadalmi szempontból teljesen feleslegesnek tartják a sportesemányeket (diákok 1,8%, szülők 1,0%), míg a magyaroknál ezek aránya átlagosan 6,7%. Legalacsonyabb a testnevelés tagozatos tanulóknál (2,97%), legmagasabb a nem testnevelés tagozatos tanulók szüleinél (14,0%). A szülők, a családi mikrokörnyezet erős befolyására utal az a tény, hogy mind a lengyel, mind a magyar diákok — különösen a tagozatos iskolába járó diákok — állásfoglalása ebben a kérdésben közelebb áll szüleikéhez, mint saját korosztályukéhoz.

Összevetve a pozitív és a negatív vélekedéseket úgy tűnik, hogy a lengyeleknél mindkét generáció értékesebbnek tartja társadalmi szempontból a sportversenyek, mérkőzések megtekintését, mint a magyaroknál. Ezt támasztják alá az 1. táblázat harmadik oszlopában levő adatok, melyek szerint 8—10%-kal több magyar tanuló és szülő gondolkodik ambivalens módon a szurkolásról, mint lengyel.

2. Társadalmi-demográfiai jellemzők befolyása a vélemények kialakulására

A továbbiakban megvizsgáltuk azt a kérdést, hogy a sportversenyek társadalmi szerepével kapcsolatban elfoglalt álláspontokat befolyásolják-e a felmérésben résztvevők szociológiai jellemzői: (nem, életkor, lakóhely, foglalkozás).

A lengyel adatokat elemezve azt láttuk, hogy a nemi hovatartozás a falusi felnőttek és a varsói tanulók véleményét befolyásolta. A szurkolást pozitívan ítélte meg a falusi férfiak 82,5%-a, illetve a nők 70,9%-a, Varsóban a fiúk 66,1%-a, illetve a leányok 50,7%-a. Úgy tűnik a gyerekek inkább az ellentétes nemű szülők véleményével azonosulnak: falun az apák és leányaik, Varsóban az anyák és fiaik tartják értékesebbnek a sportversenyeket.

A lakóhely és a társadalmi réteghez tartozás alapján Lengyelországban e témakörben a következőképpen alakultak a megkérdezettek válaszai. Pozitív választ adott: a varsói munkások és gyermekeik 82,8%-a, a mezőgazdasági dolgozók és gyermekeik 72,8%-a, a varsói értelmiségiek és gyermekeik 66,8%-a és a vidéki munkások és gyermekeik 64,2%-a; negatív választ adott a varsói értelmiségiek gyermekeik 2,4%-a, a varsói munkások és gyermekeik 1,4%-a, a vidéki munkások és gyermekeik 1,2%-a és a mezőgazdasági dolgozók és gyermekeik 0,4%-a. A legtöbb ambivalens választ a varsói értelmiségiek és gyermekeik adták (14,4%), a legkevesebbet a mezőgazdasági dolgozók és gyermekeik (3,2%).

A magyar vonatkozású adatoknál x^2 próbát használtuk a vizsgálatban részt vett felnőttek és tanulók véleményei és szociológiai jellemzői közötti kapcsolat feltárására. Az x^2

próba szignifikáns összefüggést mutatott ki a megkérdezettek neme (2.1 és 2.2 táblázat), életkora, pontosabban az ifjú, illetve fenőtt generációhoz tartozása (3. táblázat) között. A szociológiai karakterisztikumok még egy-értelműbben befolyásolták azt a tényt, hogy mivel magyarázták a megkérdezettek a sportversenyek társadalmi szerepéről kialakult álláspontjukat.

2/1. táblázat

A nemek és a sportesemények társadalmi szerepéről vallott vélemények összefüggései összevont, magyar diákcsoportoknál (gyakorisági értékek)

Nem	VÉLEMÉNY			Összesen
	Pozitív	Negatív	Ambivalens	
Férfi	158	16	52	226
Nő	132	4	55	191
Összesen	290	20	107	417

$X^2 = 6{,}7249$
$df = 2$
$p < 0{,}05$

2/2. táblázat

A nemek és a sportesemények társadalmi szerepéről vallott vélemények összefüggései összevont magyar szülőcsoportoknál (gyakorisági érték)

Nem	VÉLEMÉNY			Összesen
	Pozitív	Negatív	Ambivalens	
Férfi	133	22	52	207
Nő	177	21	81	219
Összesen:	250	43	133	426

$X^2 = 7{,}0381$
$df = 2$
$p < 0{,}05$

3. táblázat

A generációhoz tartozás és a sportesemények társadalmi szerepéről vallott vélemények összefüggései az összevont, magyar almintákban (gyakorisági értékek)

Generációk	VÉLEMÉNYEK			Összesen
	Pozitív	Negatív	Ambivalens	
Tanulók	293	21	107	421
Szülők	262	50	126	438
Összesen:	555	71	233	859

$X^2 = 13{,}7953$
$df = 2$
$p < 0{,}001$

A lengyeleknél a következő pozitív indokok fordultak elő a leggyakrabban:

A sportversenyek
a) elősegítik a szabad idő hasznos eltöltését: 16,6%;
b) a leghatékonyabb sportpropagandát jelentik: 13,0%;
c) esztétikai élményt nyújtanak: 12,8%;
d) lehetőséget adnak arra, hogy a szurkolók kedvenceikkel találkozzanak: 7,6%;
e) hozzájárulnak a sokoldalú ember neveléséhez: 4,8%.

A szurkolást a szabad idő hasznos eltöltése miatt a mezőgazdasági dolgozók 33,6%-a, a vidéki ipari munkások 16,0%-a, a vidéki ipari munkások 16,0%-a tarja fontosnak, szemben a varsói értelmiségiek 5,2% és a varsói munkások 8,6%-ával. Hasonlóképpen nagyok az eltérések az egyes társadalmi rétegek, osztályok között a sportesemények nevelő hatásának értékelésében: a mezőgazdasági dolgozók csupán 0,8%-ban fogadják el a szurkolás nevelőértékeit, szemben a varsói ipari munkások és értelmiségiek — egyébként szintén elég alacsony — 7,2%, illetve 7,6%-ával.

A nemek közötti különbségek abban mutatkoznak meg, hogy a fiúk és a férfiak motivációs bázisában sokkal nagyobb súllyal szerepelnek a sportesemények esztétikai értékei, mint a leányokéban. A generációs különbségek pedig abban, hogy a pozitív érvek között első helyen a felnőtteknél a szórakoztató funkció, a tanulóknál a propagandafunkció áll.

E téren a magyar szülők és gyermekeik között is megfigyelhetők részben hasonló eltérések. Az idősebb generáció a sportesemények legfontosabb társadalmi szerepét Magyarországon a szabad idő hasznos eltöltésében (25%) és a szórakoztató funkcióban (30%) látja. A fiatalabb generáció viszont társadalmi értéknek sajátos módon főként a hasznosságot tekinti. A testnevelés tagozatos tanulók 33,3%-a, az általános tagozatos tanulók 7,25% ulitarista szemléletű.

A magyar vonatkozású adatok egybéként részben más motivációs bázist tükröznek, mint a lengyelek.

Egyrészt egyetlen magyarázat sem tartalmazza a sportesemények megtekintésének esztétikai értékeit. Nagyobb súllyal szerepel viszont az indítékok között mindkét korosztálynál falun és városon egyaránt a sportversenyek nevelő funkciója (15%), közösségteremtő funkciója (21%), gazdasági funkciója (25,5%) és a sportszférára gyakorolt kedvező hatása (25%). Ez utóbbi kettőt a testnevelés tagozatra járó tanulók és a szellemi foglalkozású szülők emelik ki nagyobb számban.

Másrészt a magyaroknál fellelhetjük a negatív álláspontok okait is. A válaszadók — főként a nem testnevelés tagozatos tanulók szülei — azért nem tekintik társadalmi szempontból értékesnek a szurkolást, mert a mérkőzések, versenyek színvonala sokat romlott, s ez — megítélésük szerint — megsokszorozza a deviáns nézői magatartásokat. Ezekből a válaszokból az is kiderül, hogy a megkérdezettek jelentős része sporteseményen, sportversenyen, sportrendezvényen egyaránt csaknem kizárólag a labdarúgó mérkőzéseket érti.

3. Néhány következtetés

Összevetve az empirikus adatok azonosságait és különbözőségeit megállapíthatjuk, hogy a sportesemények megtekintésével kapcsolatos értékek elismerését a nemzeti hovatartozás erősebben befolyásolja, mint az egyéb szociológiai karakterisztikumok.

Elemezve a két ország versenysportjának társadalmi feltételeit, hátterét, eredményeit és a felmérésünk során megkérdezettek válaszait, ennek okát döntő mértékben a magyar és lengyel sport színvonalának, hazai és nemzetközi sikereinek, presztízsének eltérő alakulásában látjuk.

A magyar szurkolók a felszabadulás után átélték nemzeti sportjuk látványos — időnként erőn felüli sikereit, majd végigkísérték viszonylagos visszaesését, bizonyos sportágakban pedig abszolút hanyatlását. Kiemelten érvényes ez a labdarúgásra, amelyet — vizsgálatunk szerint — a szurkolók népes serege azonosít a „sporttal".

A lengyel szurkolók is nagyobb nemzeti sportsikerek tanúi voltak korábban, mint napjainkban, de egyrészt sikereik is kudarcaik is kevésbé voltak látványosak, másrészt, *és ez a leglényegesebb*, a színvonal emelkedése és csökkenése több népszerű sportágban csak később indult el, így az utóbbi még nem bizonyult tartósnak. Például a lengyel atlétika

és ökölvívás a világ élvonalában volt néhány évvel ezelőtt, amikor a magyarokat már aligalig jegyezték ezekben a sportágakban, s a labdarúgásban a hetvenes évek első felében hoztak létre lengyel „aranycsapatot", amikor a magyar válogatott csak árnyéka volt a régi, nagy csapatnak.

A korábban elkényesztetett magyar közönség egy része csalódása miatt fokozatosan eltávolodott a sportlátványosságoktól, s elpártolása mára már az értéktudatban változásokat hozott. A lengyel közönség még bizakodik, értéktudata még nem tükrözi kedvezőtlen tapasztalatait. Ez a jelenség a felnőtt generációnál figyelhető meg igazán jól: az általános tagozatos gyermekek szüleinél 22,4%-kal kevesebb pozitív és 13%-kal több negatív véleményt találunk a sportesemények társadalmi értékeinek elismerésével kapcsolatban, mint a lengyel szülőknél. A fiatalabb korosztálynál csak a sportversenyek társadalmi értékeinek ambivalens megítélésében számottevőek a differenciák (magyar diákok 16,4%, lengyel diákok 7,6%).

A sportesemények társadalmi szerepének elismerését kifejező mutató (továbbiakban az elismert értékek mutatóinak) objektív értékelése egyébként rendkívül nehéz feladat. Egyfelől ugyanis úgy tűnik, hogy a 66—78-as mutatók, amelyek az általános tagozatos magyar szülők kivételével (55) jellemzik a különböző nemzetiségű és életkorú csoportokat, magas értékek. Másfelől viszont nincsenek olyan empirikus kutatásokon alapuló, összehasonlításra alkalmas adataink, amelyek megmutatnák, hogy azokban az években, amikor ténylegesen magasabb volt a sportesemények látogatottsága, az elismert értékek mutatói is magasabbak voltak-e.

Végeredményben azonban az tény, hogy ha napjainkban az emberek elismert értékeikkel összhangban cselekednének, a mérkőzéseket, sportversenyeket ma is zsúfolt lelátók előtt játszanák. Ezért vizsgálatunk további részében azt kutattuk, milyen mértékben valósítják meg az e téren elismert értékeiket a különböző nemzetiségű és szociológiai jellemzőjű társadalmi csoportok. Vizsgálatunknak erről a szakaszáról cikksorozatunk befejező részében foglalkozunk.

(Folytatjuk)

Érettségitől a felvételig

VÁMOS KÁROLY

Vizsgálódásom azokra a fiatalokra terjed ki, akik az érettségi után a budapesti Tanárképző Főiskola testnevelés—földrajz szakára jelentkeztek, függetlenül a felvételi vizsgán elért eredményüktől.

A fiatalokról elég sokat tudunk, amikor a középiskolai tanulmányaikat végzik, többékevésbé figyelemmel kísérjük őket felsőfokú intézményeinkben is. Én próbáltam valamit megtudni azokról is, akik a két oktatási intézmény között, kis túlzással a „senki földjén" vannak.

Kutattam a pályaválasztás motívumait, továbbá azokat az okokat, körülményeket, amelyek e törekvéseket meghatározzák. Úgy vélem, teljesebb képet kapunk tanárképzésünk helyzetéről, ha megismerkedünk azokkal is, akik közül a választás történik egy-egy sikeres felvételi vizsga eredményeként. Továbbá felismertünk a statisztikai adatok mögött néhány olyan tendenciát, amely visszautal a középiskolára, ugyanakkor hatással van főiskolai oktatásunk színvonalára, és ezen túl a jövő pedagógusainak munkájára is.

A vizsgálat adatainak értékelésénél nem kívánok általánosítható törvényszerűségeket megállapítani, hiszen ehhez terjedelmében átfogóbb vizsgálatra lenne szükség.

Néhány olyan megfigyelést szeretnék ismertetni, amelyekről úgy gondolom, érdeklődésre tarthatnak számot.

A pedagógus pálya „elnőiesedése"

egyike a leggyakrabban emlegetett problémáknak. A legerősebb mértékben ez a biológia—kémia—földrajz szaktárgyaknál jelentkezik, ahol a nők aránya 79% (1971—72-es felmérés).

Főiskolánkon a testnevelés szakra jelentkezők 55%-a nő, és ez az arány jóval nagyobb,

mint a pályán tevékenykedő, általános iskolákban tanító nők aránya (39,6%). A felvett hallgatók 43%-a nő, és ez az arány már közel megfelel a tanító pedagógusok nő-férfi arányának.

A felvételi eredményeket tekintve éles *ellentmondás tapasztalható a hozott pontok, illetve osztályzatok és a felvételin elért eredmények között.* Nyilván ezek a tapasztalatok is hozzájárultak az érettségi vizsgaszabályzat reformjához. Azoknak a jelentkezőknek a fele, akik 10, illetve 9 pontot hoztak a középiskolából (10 pont a maximum), egy vagy két nullás eredményt ért el a felvételin.

A pályaválasztás motívumait

vizsgálva körültekintően kell eljárnunk, hiszen köztudott dolog, hogy a pályaválasztás sokszor labilis folyamat, keverednek benne a kényszerű és a szabad választás mozzanatai.

A pedagógus pálya nemcsak érdeklődést, ambíciót igényel, de sajátos adottságot, lelki alkatot, alkalmasságot is. Ez nem derülhet ki sem a felvételi vizsgán, sem a főiskolai évek alatt, csak a gyakorlatban.

Nyílt és rejtett kérdésekkel próbáltam választ kapni a pályaválasztás indítékaira és a jelentkezők elszántságára.

Érdekes adat: a jelentkezők 19%-a nem jelent meg a felvételi vizsgán (ebből 73% fiú)! Az okokat csak találgatni lehet, minden esetre ez túl nagy szám ahhoz, hogy ne tulajdonítsunk neki jelentőséget.

Az *elszántságot és kitartást* mutatja ugyanakkor az a 43%, akik már másodszor próbálkozik a felvételi vizsgával. Mélyebben vizsgálva azonban a kérdést, a kép nem olyan biztató, mint az első pillanatban látszik. Az először jelentkezők 19%-a, a korábban érettségizők 29%-a nem, vagy bizonytalan abban, hogy megismételné-e a jelentkezést a főiskolára.

Az *elszántságot* a felvételire való felkészülés idejével is vizsgáltam.

A jelentkezőknek több mint a fele csak az utolsó évben kezdte el a felkészülést a felvételire. A lányok 57%-a egyénileg, 28%-a segítséggel, korrepetálással stb. készült.

A pályaválasztás motívumait értékelve

első helyen a gyerekek szeretete áll: 82%. 13%-ban a szaktárgy iránti vonzódás jelentkezik.

Zárt kérdés alapján a választott szaktárgy, főleg a testnevelés iránti vonzódás erősen kimutatható.

A testnevelés iránti vonzalmat mutatja, hogy a felvételizők 54%-a heti 4, illetve több alkalommal vesz részt edzésen, amit alátámaszt az is, hogy 40,3% rendelkezik országos szintű minősítéssel.

A fiúk és a lányok esetében szignifikáns eltérés tapasztalható a minősítések színvonalát illetően. Amíg a fiúk 54%-a rendelkezik a legmagasabb minősítéssel, addig a lányoknál ez az arány csak 33%.

Összesen a jelentkezők 88,8%-a hetente legalább 3, illetve több alkalommal rendszeres edzéseken vesz részt.

Kimondottan a testnevelés szakot kedveli jobban a kérdezettek 44%-a, szemben azzal a 10%-kal, amelyik a földrajzot választotta. Mindkét szakot egyformán szereti 46%.

A testnevelés iránti érdeklődés rendkívül kedvezőnek tűnhet a felvételi eredmények alapján, azonban ez kevés a főiskolai tanulmányok megkezdéséhez.

A szülői hátteret

tekintve, és azt az országos adatokkal összehasonlítva a vizsgálat adatai alátámasztják a pedagógus pálya további nyitottságát, ezt tükrözi a jelentkezők származás szerinti megoszlása is.

A munkás-paraszt származásúak aránya 45,1%, az értelmiségiek aránya 49,6% (ebből pedagógus szülő 9%). A lányoknál 68,5% az értelmiségi származású, ami azt is jelenti, hogy a lányok számára az értelmiségi pályák közül elsősorban a pedagógus pálya van nyitva.

A vizsgálatból csak néhány adatot ismertettem, jelezve ezzel is a téma gazdagságát. Számos további feldolgozásra érdemes kérdés adhatna bővebb tájékoztatást azokról az előzményekről, amelyek egy „kiválasztott" csoport pályakezdését megelőzik.

Adatok a 10–12 évesek atlétikai kiválasztásához

HARSÁNYI LÁSZLÓ

A felnövekvő nemzedék kiemelkedő adottságú tagjainak mind az általános (nem sportági), mind sportági, esetünkben atlétikára történő kiszűrésének, majd kiválasztásának szempontjából jelentős támpontot adhat a többi tényező mellett az, ha a minél szélesebb körben hozzáférhető versenyeredmény-átlagokat ismerjük. Még hasznosabb az, ha ezek évjáratonként állnak rendelkezésünkre.

Ezen adatok bővítéséhez kívánunk hozzájárulni.

Kérdésfelvetés

Vizsgálatunk során arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a testnevelő tanár, edző megfigyelése alapján kiszűrt, rendszeresen sportoló 10—12 évesek 60 m-es síkfutásban, magasugrásban, távolugrásban és kislabdahajításban

1. milyen átlagteljesítményt tudnak nyújtani;
2. e versenyeredmények alapján — mint a teljesítmény összetett mutatója — milyen értékeket tekinthetünk átlagosnak és afelettinek?
3. a gyermekek közt milyen ᴠ tehetségesek és igen tehetségesek aránya.

A vizsgálat anyaga és módszere

A vizsgálatban azoknak a 10—12 éveseknek a négytusa eredményeit használtuk fel, akik 1980 májusában a Magyar Atlétikai Szövetség versenykiírása szerint az Olimpiai Reménységek Versenyében előírt módon a MASZ szabályai szerint részt vettek, és a versenyről a jegyzőkönyvet a MASZ-hoz megküldték.

A gyermekek az összes magyar sportiskola versenyzői közül kerültek ki. Képviselték az ország valamennyi területét. Életkorban azonosak, edzéskort és a felkészülés feltételeit tekintve azonban különbözőek voltak.

A kérdésekre adható válaszok megfogalmazásához a következő módszereket használtuk fel: megállapítottuk nemenként, évjáratonként és versenyszámonként az átlagot ($\overline{X}$), az átlag standard hibáját ($\pm S_{\overline{x}}$), a szórást ($\pm S$) és a variációt (V). Az átlag és a szórás ismeretében pozitív normálöveket képeztünk az alábbiak szerint:

átlagos	$=\overline{X}\pm\frac{1}{2}S$
átlagon felüli	$=\overline{X}+S$
tehetséges	$=\overline{X}+2S$
igen tehetséges	$=\overline{X}+3S$

A fentieknél alacsonyabb teljesítményeket átlagon alulinak vettük.

Megállapítottuk, hogy adataink közül mely övezetbe hány versenyző tartozik, és ez a versenyszámon belül mekkora hányadot képvisel (%-ban).

Az általunk feldolgozott adatokat összevetettük más szerzők által felvett adatokkal.

Kiszámítottuk, hogy nemenként és versenyszámonként mennyi a tehetségesek száma (fő) és az összesből való részesedésük hányada (%).

Eredmények

60 m-es síkfutás (1. táblázat)

Fiúknál a 10—11 évesek között 0,26; a 11—12 évesek között 0,12 mp-es különbségeket találtunk az életkorral arányosan, de nem jelentősen növekvő szórás (0,48—0,60 mp) mellett. Az eltérések csekélyek.

Lányoknál a 10—11 éves kor között a fiatalabbak 0,37 mp-cel gyorsabbak voltak; a 11—12 évesek közötti különbség (0,28 mp) ugyancsak alacsony.

Ezek az eltérések nem jelentősek. A szórások 0,61—0,90 mp között változnak.

A fiúk és lányok közötti teljesítménydifferencia a 10 éveseknél 0,18; a 11 éveseknél 0,31; a 12 éveseknél 0,15 mp.

Távolugrás (2. táblázat)

Fiúknál 10—11 éves kor között 20,48; 11—12 éves kor között 12,78 cm-es a különbség. A szórás az életkorral csökkenő tendenciát mutat. A differenciák nem nagyok.

Lányoknál a 10—11 évesek eredménykülönbsége 18,09; a 11—12 évesek közt 11,72 cm és a szórás az életkorral növekvő. Az eltérések kicsik.

A fiúk és lányok között 10 éves korban 12,44; 11 éveseknél 14,83 és a 12 éveseknél 15,89 cm-es elenyésző különbségek mutatkoznak.

Magasugrás (3. táblázat)

Fiúk között a 10—11 éveseknél 8,85; a 11—12 éveseknél 4,31 cm-es a teljesítménykülönbség. A szórás a 11 éveseknél a legmagasabb. Ezek az eltérések nagyobbak, mint a 60 m-es síkfutásnál és a távolugrásnál tapasztaltak.

A lányok között a 10—11 éveseknél 8,49; a 11—12 éveseknél 4,69 cm-es az eredménydifferencia. A szórás az életkorral növekszik.

A fiúk és lányok eredményei közt 10 éves korban 5,18; 11 éves korban 5,54, 12 éves korban 5,16 cm-es a különbség. Ez nem nagy.

Kislabdahajítás (4. táblázat)

A fiúk eredményeltérései 10—11 évesek között 3,92 m-es; 11—12 évesek között 2,28 m-es eltérést mutatnak az életkorral növekvő szóródás mellett. Az eltérések elhanyagolhatók.

A lányok teljesítménykülönbségei: 10—11 éves kor között 2,56; a 11—12 éves kor között 2,83 m. A szórás a 11 éveseknél a legmagasabb. A különbségek itt sem jelentősek.

A fiúk a lányoknál 10 éves korukban 9,99 m-rel; 11 évesen 11,35 m-rel és 12 évesen 10,80 m-rel jobbak. A nemek közötti különbség igen jelentős.

A variációs együttható értékei a 60 m-es síkfutásnál a legkisebbek: 4,49—6,71 %. A magasugrás következik 8,71—10,94% közötti ingadozással. Ezt 9,36—13,46% közötti értékekkel a távolugrás követi. A legmagasabb ez a mutató a kislabdahajításnál, ahol a fiúké 15,39—17,62, a lányoké 24,28—28,26 közötti.

Összehasonlítás

Az összehasonlításhoz BAKONYI (1) 1973-as, edzetleneknél, igen nagy mintán talált, és SZABÓ (3) 1977-ben a KSI-be jelentkezők, tehát szintén edzetlennek vehető, adatai állnak rendelkezésre.

A 60 m-es síkfutásban (5. táblázat) saját mintánk eredményei mind a fiúknál, mind a lányoknál igen nagy mértékben jobbak Bakonyi adatainál. Ez azt jelenti, hogy mintánk már rendelkezik a szűrésből és felkészítésből egyaránt eredhető teljesítménytöbblettel.

Ugyanaz tapasztalható távolugrásban (6. táblázat) és magasugrásban (7. táblázat) is. Ezt találjuk a 8. táblázatnál, ahol Szabó adataival a kislabdahajítást vetettük össze. Az okok valamennyi versenyszámnál azonosak, ezeket a 60 m-es síkfutásnál említettük.

Normálövek szerinti megoszlás

Versenyszámonként, évjáratonként és nemenként megállapítottuk az átlagon aluliak, az átlagos képességűek, az átlagon felüliek, a tehetségesek és az igen tehetségesek számát és %-os megoszlásukat. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a jövőben a felnövekvő nemzedék közül kiszűrt személyekről megállapíthassuk, hogy pillanatnyi teljesítményük alapján mely kategóriába tartoznak, illetve újabb versenyük után a változás mértékét e normákkal összevetve összehasonlítási alappal rendelkezzünk.

60 m-es síkfutás (9. táblázat)

Az *átlagon aluli* övezetbe 141 fiú 25,0%-kal és 145 lány 24,9 %-kal került be.

Az *átlagos* övezetbe került a legtöbb versenyző. 249 fiú és 245 lány, 44,0, ill. 42,4%-kal. A fiúk eredményei 10,31—9,39 mp, a lányoké 10,55—9,51 mp között vannak.

Átlagon felülinek bizonyult a mintából 93 fiú 16,5%-os, 125 lány 21,6%-os arányban. A fiúk teljesítményei 9,82—9,09 mp, a lányoké 9,93—9,18 mp közé estek.

A *tehetségesek* övezetébe 9,58—8,49 mp-es határok közé 81 fiú 14,4%kal, és 9,63—8,52 mp közötti teljesítménnyel 63 lány került 11,0%-kal.

Igen tehetségesnek bizonyult 4 fiú, 0,1%-kal a 9,10—7,89 mp-es határok között, és 5 lány, ugyancsak 0,1%-kal a 9,02—7,86 mp-es értékek között.

Magasugrás

Átlagon aluli volt 131 fiú és 126 lány 23,9, ill. 21,9%-ban Valamivel kevesebben tartoznak ide, mint a vágtafutásnál.

Átlagos teljesítményű volt 242 fiú és 226

lány. Arányuk 44,5, ill. 39,3%. Eredményeik a fiúknál 96,25—119,10 cm, lányoknál 91,44—114, 93 cm közöttiek.

Átlagon felüli övezetben van 89 fiú 16,3%-kal, 105,70—124,07 cm-es, 175 lány 30,4%-kal, 100,15—129,89 cm-es eredménnyel. A lányok ezen övezeten belüli száma és aránya eltér a többi versenyszámétól. Okaira e vizsgálat tényeinek elemzése nem adhat választ.

Tehetségesnek bizonyult 110,42—143,01 cm közötti eredménnyel 68 fiú, 12,4%-os, 104,50—132,81 cm-es eredménnyel 38 lány, 6,7%-os arányban.

Az *igen tehetségesek* csoportját 119,86—143,95 cm közé eső teljesítménnyel 16 fiú, 2,9%-ban, és 113,20—144,83 cm-rel 10 lány 1,7%-kal képviselte. A 10 évesek között egyetlen tehetséges lány sem szerepelt.

Távolugrás

Átlagon alulinak találtunk 174 fiút, 30,6%, és 148 lányt, 25,4%-os arányban.

Átlagosnak bizonyult 226 fiú, 39,8%-ban a 316,14—385,54 cm-es és 286 lány 49,0%-ban a 305,05—376,14 cm-es határok között.

Az átlagon felüli fiúk 83 fővel 14,6%-ot tettek ki, 353,96—402,78, a lányok 79 fővel 13,5%-ot 340,17—399,87 cm közötti eredménnyel.

Tehetséges volt 72 fiú 12,7%-ban 372,87—437,25 cm-rel és 60 lány 10,4%-ban 357,73—447,32 cm-rel.

Igen tehetséges fiúkat 410,68—471,72 cm között, 13 főt 2,3%-os, 392,84—449,77 cm között lányokat 10 főt, 1,7%-os arányban találtunk. A 10 éves fiúk között igen tehetséges nem volt.

Átlagon alulinak bizonyult 173 fiú 30,9 és 185 lány 32,2%-ban.

Átlagos volt 30,05—42,17 m-es eredménnyel 221 fiú, 39,5% és 19,41—31,35 m-es teljesítménnyel 226 lány 39,4%-ban.

Átlagon felülinek találtunk a fiúk közül 81 főt, 14,5%-ban a 35,07—45,59 m, a lányok közül 62 főt, 10,8%-ban a 25,74—34,75 m között.

Tehetségesek övezetébe került 73 fiú 13,0%-kal 37,58—52,42 m-es és 84 lány 14,6%-kal 28,90—41,54 m-es ereménnyel.

Az igen tehetséges fiúk száma 12 fő, 2,1%-kal 42,59—59,52 m-es és a lányoké 17 fő, 3,0%-kal 35,22—48,33 m-es hajítással.

A négy versenyszám átlagában az összes versenyző megoszlását az 1. ábrán mutatjuk be. E szerint: Átlagon aluli a fiúk 27,6 és a lányok 26,1%-a. Átlagos a fiúk 41,9 és a lányok 42,5%-a. Átlagon felüli volt 15,6%-ban a fiúk és 19,1%-ban a lányok aránya. Tehetségesnek 13,1%-ban a fiúk és 10,7%-a lányok bizonyultak. Az igen tehetségesek aránya a fiúk közül 1,8 és a lányok közül 1,6% volt. Tehát, ha elenyésző mértékben is, de az átlagon aluliak és az igen tehetségesek övezetét kivéve a lányok bizonyultak jobb adottságúaknak.

Az összes versenyző %-os megoszlása övezetenként

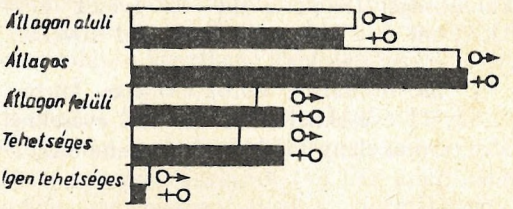

Összefoglalás

A feltett kérdésekre a következő válaszokat adjuk.

1. A 10—12 éves magyar sportiskolás atléták átlageredményei jelentősen jobbak a magyar edzetlen gyermekekénél.
2. Az átlagokkal és a szórással alkotott nemenkénti és évjáratonkénti normálöv értékei segítségül szolgálhatnak:
   a kiválasztott gyermekek pillanatnyi teljesítményének megítélésében, és
   a már felkészülésbe bevontak eredményei fejlődésének elbírálásában.
3. Az 568 fiú és 583 lány, összesen 1151 atlétajelölt 4557 versenyeredményét vizsgálva négy versenyszámban, megállapítottuk, hogy átlagosan 26,8%-uk átlagon aluli, 42,2%-uk átlagos, 16,1%-uk átlagon felüli. A tehetségesek körébe 11,9%, az igen tehetségesekébe csak 1,7% tartozik. Ez felhívja a figylmet a tehetségkutatás és tehetséggondozás eddiginél sokkal intenzívebb végzésére.

Irodalom

Bakonyi Ferenc: A gyorsaság, az állóképesség, a rugalmasság fejlődése a 7—18 éves iskolai tanulóknál. A Testnevelés Tanítása, 1973. 4. 102—111.

Nádori László: Törekvések a sportolók kiválasztására. Sportvezető, 1973. 11. 3—6.

Szabó Tamás: A Központi Sportiskola kiválasztási rendszere (I. rész). Utánpótlás-nevelés, 1977. 2. 5—53.

60 m-es síkfutás

1. táblázat

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	N	$\bar{X}$	$\pm S_{\bar{x}}$	$\pm S$	V	N	$\bar{X}$	$\pm S_{\bar{x}}$	S	V
10 évesek	38	10,07	0,08	0,48	4,49	23	10,25	0,02	0,61	5,95
11 évesek	187	9,81	0,04	0,56	5,71	182	10,12	0,07	0,90	8,86
12 évesek	343	9,69	0,03	0,60	6,19	378	9,84	0,03	0,66	6,71

Távolugrás

2. táblázat

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	N	$\bar{X}$	$\pm S_{\bar{x}}$	$\pm S$	V	N	$\bar{X}$	$\pm S_{\bar{x}}$	S	V
10 évesek	38	335,05	6,14	37,81	11,28	23	322,61	7,32	35,11	10,88
11 évesek	187	355,53	2,55	34,88	9,81	182	340,70	2,67	35,97	10,56
12 évesek	343	368,31	1,86	34,47	9,36	378	352,42	2,42	47,45	13,46

Magasugrás

3. táblázat

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	N	$\bar{X}$	$\pm S_{\bar{x}}$	$\pm S$	V	N	$\bar{X}$	$\pm S_{\bar{x}}$	S	V
10 évesek	31	100,97	1,53	9,44	9,35	20	95,79	1,81	8,70	9,08
11 évesek	180	109,82	0,78	10,41	9,48	182	104,28	0,81	10,98	10,53
12 évesek	335	114,13	0,54	9,94	8,71	373	108,97	0,61	11,92	10,94

Kislabdahajítás

4. táblázat

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	N	$\overline{X}$	$\pm S_{\overline{x}}$	$\pm S$	V	N	$\overline{X}$	$\pm S_{\overline{x}}$	$\pm S$	V
10 évesek	38	32,56	0,81	5,01	15,39	23	22,57	1,32	6,32	28,00
11 évesek	184	36,48	0,43	5,84	16,01	182	25,13	0,53	7,10	28,26
12 évesek	338	38,76	0,37	6,83	17,62	376	27,96	0,35	6,79	24,28

60 m-es síkfutás összehasonlítása

5. táblázat

Megnevezés	Fiúk			Lányok		
	saját minta	Bakonyi 1973. edzetlenek		saját minta	Bakonyi 1973. edzetlenek	
	$\overline{X}$	$\overline{X}$	eltérés	$\overline{X}$	$\overline{X}$	eltérés
11 évesek	9,81	10,47	+0,66	10,12	11,44	+1,32
12 évesek	9,69	10,48	+0,79	9,84	11,15	+1,31

A távolugrás összehasonlítása

6. táblázat

Megnevezés	Fiúk			Lányok		
	saját minta	Bakonyi 1973. edzetlenek		saját minta	Bakonyi 1973. edzetlenek	
	$\overline{X}$	$\overline{X}$	eltérés	$\overline{X}$	$\overline{X}$	eltérés
10 évesek	335,05	272,36	−62,69	309,57	236,81	−72,76
11 évesek	355,53	280,60	−74,93	340,70	256,93	−83,77
12 évesek	368,31	308,64	−59,67	352,42	273,39	−79,03

Magasugrás összehasonlítása

7. táblázat

Megnevezés	Fiúk			Lányok		
	saját minta	Bakonyi 1973. edzetlenek		saját minta	Bakonyi 1973. edzetlenek	
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	eltérés	$\bar{X}$	$\bar{X}$	eltérés
10 évesek	100,97	89,53	−11,44	95,79	76,73	−19,06
11 évesek	109,82	93,84	−15,98	104,28	82,28	−22,00
12 évesek	114,13	101,02	−13,11	108,97	87,61	−21,36

Kislabdahajítás összehasonlítása

8. táblázat

Megnevezés	Fiúk			Lányok		
	saját minta	Szabó 1977. KSI-be jelentkezők		saját minta	Szabó 1977. KSI-be jelentkezők	
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	eltérés	$\bar{X}$	$\bar{X}$	eltérés
10 évesek	32,56	26,15	−6,41	22,57	15,70	−6,87
11 évesek	36,48	28,97	−7,51	25,13	18,37	−6,84
12 évesek	38,76	31,81	−6,95	27,96	21,09	−6,87

60 m-es síkfutás

9. táblázat

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	átlagon aluli	átlagos $\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	átlagon felüli $\bar{X}+S$	tehetséges $\bar{X}+2S$	igen tehetséges $\bar{X}+3S$	átlagon aluli	átlagos $\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	átlagon felüli $\bar{X}+S$	tehetséges $\bar{X}+2S$	igen tehetséges $\bar{X}+3S$
10 évesek	— —	10,31—9,83	9,82—9,59	9,58—9,11	9,10—8,63	— —	10,55—9,94	9,93—9,64	9,63—9,03	9,02—8,42
	8 21,0%	18 47,4%	8 21,0%	3 7,9%	1 2,7%	6 26,1%	8 34,8%	6 26,1%	3 13,0%	— —%
11 évesek	— —	10,09—9,53	9,52—9,25	9,24—8,69	8,68—18,13	— —	10,57—9,67	9,66—9,22	9,21—8,32	8,31—7,42
	46 24,6%	75 40,1%	35 18,7%	30 16,1%	1 0,5%	35 19,2%	96 52,7%	40 22,0%	10 5,5%	1 0,5%
12 évesek	— —	9,99—9,39	9,38—9,09	9,08—8,49	8,48—7,89	— —	10,17—9,51	9,50—9,18	9,17—8,52	8,51—7,86
	87 25,4%	156 45,5%	50 14,6%	48 13,9%	2 0,6%	104 27,5%	141 37,3%	79 20,9%	50 13,2%	4 1,1%
Összesen	141 25,0%	249 44,0%	93 16,5%	81 14,4%	4 0,1%	145 24,9%	245 42,4%	125 21,6%	63 11,0%	5 0,1%

Megjegyzés: a felső sorban a normálöv-értékek, az alsóban az ide tartozók száma és az összesenből való részesedésük (%) található.

Magasugrás

10. táblázat

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	átlagon aluli	átlagos $\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	átlagon felüli $\bar{X}+S$	tehetséges $\bar{X}+2S$	igen tehetséges $\bar{X}+3S$	átlagon aluli	átlagos $\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	átlagon felüli $\bar{X}+S$	tehetséges $\bar{X}+2S$	igen tehetséges $\bar{X}+3S$
10 évesek	— —	96,25— 105,69	105,70— 110,41	110,42— 119,85	119,86— 129,29	— —	91,44— 100,14	100,15— 104,49	104,50— 113,19	113,20— 121,89
	10 32,3%	16 51,6%	1 3,2%	1 3,2%	3 9,7%	7 35,0%	7 35,0%	— —%	6 30,0%	— —%
11 évesek	— —	104,61— 115,02	115,03— 120,23	120,24— 130,64	130,65— 141,05	— —	98,79— 109,77	109,78— 115,26	115,27— 126,24	126,25— 137,22
	41 22,8%	95 52,7%	27,150 %	14 7,8%	3 1,7%	40 22,0%	63 34,7%	62 34,0%	14 7,7%	3 1,6%
12 évesek	— —	109,16— 119,10	119,11— 124,07	124,08— 134,01	134,02— 143,95	— —	103,01— 114,93	114,94— 129,89	120,90— 132,81	132,82— 144,73
	80 23,9%	131 39,1%	61 18,2%	53 15,8%	10 3,0%	79 21,2%	156 41,8%	113 30,3%	18 4,8%	7 1,0%
Összesen	131 23,9%	242 44,5%	89 16,3%	68 12,4%	16 2,9%	126 21,9%	226 39,3%	175 30,4%	38 6,7%	10 1,7%

Megjegyzés: a felső sorban a normálöv-értékek, az alsóban az ide tartozók száma és az összesenből való részesedésük (%) található.

Távolugrás *11. táblázat*

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	átlagon aluli	átlagos	átlagon felüli	tehetséges	igen tehetséges	átlagon aluli	átlagos	átlagon felüli	tehetséges	igen tehetséges
		$\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	$\bar{X}+S$	$\bar{X}+2S$	$\bar{X}+3S$		$\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	$\bar{X}+S$	$\bar{X}+2S$	$\bar{X}+3S$
10 évesek	— —	316,14—	353,96—	373,87—	410,68—	— —	305,05—	340,17—	357,73—	392,84—
	11 28,9%	353,95	372,86	410,67	448,48	7 30,4%	340,16	357,22	392,83	427,93
		15 39,5%	7 18,4%	5 13,2%	— —		9 39,1%	4 17,5%	2 8,7%	1 4,3%
11 évesek	— —	338,09—	372,93—	390,42—	425,30—	— —	322,71—	358,69—	376,68—	412,65—
	57 30,5%	372,92	390,41	425,29	460,17	51 28,0%	358,68	376,67	412,64	448,61
		81 43,3%	23 12,3%	20 10,7%	6 3,2%		76 41,8%	29 15,9%	20 11,0%	6 3,3%
12 évesek	— —	315,07—	385,55—	402,79—	437,26—	— —	328,69—	376,15—	399,88—	447,33—
	106 30,9%	385,54	402,78	437,25	471,72	90 23,8%	376,14	399,87	447,32	449,77
		130 37,9%	53 15,5%	47 13,7%	7 2,0%		201 53,1%	46 12,2%	38 10,1%	3 0,8%
Összesen	174 30,6%	226 39,8%	83 14,6%	72 12,7%	13 2,3%	148 25,4%	286 49,0%	79 13,5%	60 10,4%	10 1,7%

Megjegyzés: a felső sorban a normálöv-értékek, az alsóban az ide tartozók száma és az összesenből való részesedésük (%) található.

Kislabdahajítás *12. táblázat*

Megnevezés	Fiúk					Lányok				
	átlagon aluli	átlagos	átlagon felüli	tehetséges	igen tehetséges	átlagon aluli	átlagos	átlagon felüli	tehetséges	igen tehetséges
		$\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	$\bar{X}+S$	$\bar{X}+2S$	$\bar{X}+3S$		$\bar{X}\pm\frac{1}{2}S$	$\bar{X}+S$	$\bar{X}+2S$	$\bar{X}+3S$
10 évesek	— —	30,05—35,06	35,07—37,57	37,58—42,58	42,59—47,59	— —	19,41—25,73	25,74—28,99	28,90—35,21	35,22—41,53
	13 34,2%	11 29,0%	7 18,4%	7 18,4%		6 26,1%	11 47,8%	3 13,1%	2 8,7%	1 4,3%
11 évesek	— —	33,56—39,40	39,41—42,32	42,33—48,16	48,17—54,00	— —	21,58—28,68	28,69—32,23	32,24—39,33	39,34—46,43
	50 27,1%	75 40,8%	34 18,5%	20 10,9%	5 2,7%	62 34,1%	77 42,3%	18 9,9%	20 11,0%	5 2,7%
12 évesek	— —	35,34—42,17	42,18—45,59	45,60—52,42	52,53—59,52	— —	24,56—31,35	31,36—34,75	34,75—41,54	41,55—48,33
	110 32,5%	135 40,0%	40 11,8%	46 13,6%	7 2,1%	123 32,7%	138 36,7%	42 11,2%	62 16,5%	11 2,9%
Összesen	173 30,9%	221 39,5%	81 14,5%	73 13,0%	12 2,1%	185 32,2%	226 39,4%	62 10,8%	84 14,6%	17 3,0%

Megjegyzés: a felső sorban a normálöv-értékek, az alsóban az ide tartozók száma és az összesenből való részesedésük (%) található.

És most, hogyan tovább...

Somorjai László riportja Énekes Árpáddal

Most hogy vissza kell emlékeznem főiskolai éveimre, a gimnáziumi emlékek, gyermekkori pajtások is felidéződnek emlékezetemben.

Őszinte leszek — hatvan év ide, hatvan év oda — fiatalnak érzem magam, legalábbis lélekben. Remélem ez az ideális lelkiállapot sokáig fog tartani.

Talán a bennem levő gyermeki hit, lelkesedés fiatalítana, vagy a humor? — nem tudom, de mindig látok magam előtt valami célt, ugyanúgy, mint pályakezdő koromban. Egészséges vagyok — ez rengeteget segít, talán mindent ez határoz meg.

Hogyan került kapcsolatba a sporttal?

Szegeden végeztem középiskoláimat. Nem voltam rossz tanuló, de elsősorban futballistaként tartottak számon. Ezzel a sportággal szereztem nevet, megbecsülést magamnak. Kemény, gyors voltam, éreztem a labdát. Nem vitás, hazánkban már abban az időben is a labdarúgás számított a legnépszerűbb sportágnak. Ez volt a „sláger". 17 évesen kerültem be az NB I-es csapatba, ami akkor is nagy szó volt. Talán ha nem kerülök főiskolára, jó futballista lehettem volna.

Gimnáziumi tanulmányaim közepetáján lehettem, amikor a Szegedi Nemzeti Színház egyik előadásán komoly élményben volt részem. A Testnevelési Főiskola tornász bemutatócsoportja szerepelt nálunk.

A sodró lendületű előadás, a fiatal tornászok, tornászlányok akkor bámulatosnak tűnő ügyessége, mély hatást gyakorolt rám. Mint később sokszor, most is megéreztem, hogy ez az a pálya, amit nekem találtak ki. Minden áron be kell kerülnöm a TF-re. A továbbiakban erre a célra koncentrálva még a szertornában is alapos jártasságot szereztem. Mivel általában minden mozgást könnyen tanultam, nem jelentett komolyabb nehézséget a főiskolai években a gyakorlati tárgyak elsajátítása.

Hogyan teltek a főiskolai évek?

Mint oly sok kollégának, számomra is a főiskolai évek számítottak a legszebb esztendőknek. Nem szakítottam a labdarúgással, de párosítottam más sportágakkal, amelyekbe aztán versenyeztem is: kosárlabdával, atlétikával. Nem hagytam ki a TF bemutatócsoportját, a „vándorcirkuszt" sem, hiszen ők motíváltak. Számos kellemes emlékem maradt ebből az időből. Főiskolai éveimet sajnos a világháború kettészelte.

Volt katona?

Be kellett vonulnom, sőt egy fél évet hadifogságban is töltöttem. Ebben az időszakban valami megfogalmazódott bennem. Nem ártana, ha sok fiatal megértené: milyen érzés bűntetlenül szenvedni, éhezni, fázni, nyomorogni. Ez az időszak örök időre becsessé tette előttem a kitartó, becsületes munka értékét, és az értelmetlenségek iránti undort, keserűséget.

Megtanultam a pillanatot becsülve élni. Soha nem törekedtem vagyonszerzésre. Persze ezt a felfogásomat apám gyermekkoromban hallott aranymondása is elősegítette. Azt mondta: „Fiam! ha eszed van, soha nem gyűjtesz vagyont, *mert az gond, és elkényezteti az utókort!...*"

Hogyan kapcsolódott be életébe az ökölvívás?

A TF-en ez a sportág gyakorlati tárgyként szerepelt. Kiváló tanárok tanították, nem volt nehéz megszeretni. Tetszett ennek a keménységet, ügyességet, férfiasságot igénylő sportágnak a hangulata, és éreztem, hogy az órák alatt sikerrel sajátítottam el az alapokat. Aztán elkövetkezett életem egy másik nagy pillanata. Kimentem társaimmal a Magyar Ökölvívó Bajnokságra. Félnehézsúlyban az első helyet olyan öklöző nyerte — a nevére már nem emlékszem —, akinek hallatlanul laza, könnyed, ügyes, úgynevezett négeres mozgása volt. Ugyanúgy éreztem, mint pályaválasztásomkor: *ez az én sportágam.*

Végül is attól a pillanattól vagyok elkötelezettje az ökölvívásnak.

Pályafutása?

Egész életemen végighúzódott bizonyos kettősség. Imádtam tanítani, és ugyanakkor hobbim volt a teljesítmény is. Úgy érzem sikerült végig mindkettőt megtartanom. Soha nem voltam csak tanár, vagy csak edző. Kellett mind a kettő. Ha problémáim voltak tanárként, segített az ökölvívás, és eredménytelenség esetén megvígasztaltak a testnevelési órák. A Testnevelési Főiskolán maradtam diplomám megszerzése után. Később iparitanuló-intézetbe kerültem — közben a főiskolán többször is óraadó voltam —, ahol nagy ambícióval láttam hozzá az ökölvívás oktatásához testnevelési órákon, sportköri foglalkozásokon.

Nagy terveim voltak. Javasolni akartam ezt a sportágat tantervi anyagként. A fiúk szívesen, nagy kedvvel gyakoroltak. Végighaladtam velük az ütésskálákon, megtanítottam azok védését, az alapmozgásokat, lábmunkát. Ezután könnyített küzdelembe bocsátottam őket, de mindig azon voltam, hogy az oktatás ne elriasztás legyen, hanem az értékek, a mozgásértékek felfedezése. Elvem volt, és ezt ma is vallom, hogy fiatal gyerekekbe nem szabad sem indokolatlan önbizalmat, sem félelmeket elültetni, mindkettő igen veszélyes. Sokan ismerik azt a jelenséget, hogy tizenéves fiatal elmegy ökölvívóedzésre, és a harmadik foglalkozás után inzultálja osztálytársait, hogy ő „bunyós". Nyilvánvaló, hogy az edzőjében is hiba volt, amikor nem világosította fel a fiatalt arról, hogy mit tud, és mit nem, és hogy mindezt az életben hogyan értékelje. Egy pár edzés után nem lehet tudni egy sportágat, azt csak hosszú évek gyakorlása után lehet elsajátítani.

Hasonlóan káros, hogy egy-két foglalkozás után, „összeeresztünk" két kezdőt, „hogy keményedjen". Az esetek javarészében az egyik összeveri a másikat, amitől az „összevert" végérvényesen elveszti kedvét az ökölvívástól. Sajnos a sportegyesületekben is előfordul, hogy egy-két hónapi öklözés után bedobják az edzők tanítványaikat a „mélyvízbe", aminek sajnálatos módon ugyanez lesz a vége. A gondjaimra bízott gyerekek általában nagyon megszerették az ökölvívást. Török „Béka" is ipari tanulóintézetbe járt, ott kezdtem el vele a foglalkozásokat.

Mikor gimnáziumba kerültem, folytatni akartam az ökölvívás tanítását, de csak két évig jártak oda fiúk, mert szakközépiskolává alakulva csak leánytanulók voltak a kezem alatt, és így nem kísérletezhettem tovább az ökölvívás iskolai oktatásával.

Tíz esztendeig volt az ökölvívó-válogatott edzője?

Igen. Sokat dolgoztam míg eljutottam a csúcsra. Mert válogatott edzőnek lenni az. Nem volt egyszerű feladat, de szerettem csinálni. Rengeteg érdekes, szép emlékem fűződik ezekhez az évekhez. Milyen az edzősors? Siker, balsiker örökös változatosságban. A balsikerhez nem lehet hozzászokni, a siker pedig ritka madár, és nehezen érik be...

A babér rövid életű, és hamar feledésbe merül, az odavezető út pedig rögös. Szerencsém volt, hogy versenyzőimmel, az edzőkollégákkal nem volt sok konfliktusom, elegendő segítséget kaptam tőlük munkámhoz. Aki elérte a válogatott szintet, az általában akart, csak kevés volt köztük az igazán nagy tehetség. Sajnos. Szerencsém volt, hogy iskolám igazgatói mindig támogatták munkámat, segítettek, és soha nem éreztem, hogy korlátozni igyekeztek volna.

Jelenleg a Honvéd edzője?

Változatlanul aktív vagyok. Mindig találok tanítványt, akivel érdemes foglalkozni, munkát fektetni bele, akinek tanításával támogathatom a válogatott munkáját.

Mi volt a legnagyobb siker életében?

Mikor Kajdi Jancsi és Török „Béka" a dobogó legmagasabb fokára kerültek. Kajdi Európa-bajnokként, Török pedig mint olimpiai bajnok. Ott álltak a dobogó legmagasabb fokán. A magyar zászló lassan kúszott fel a rúdon, és egy egész országgal együtt hallgattuk a Himnusz akkordjait. Meghatottság szorította össze a torkomat. Végigpergettem a sikerhez vezető út fontosabb állomásait. A válogatottba kerülés első lépéseit, a sikereket, a kudarcokat, a jó és rossz hangulatú edzéseket, a küzdelmeket, a problémákat. Felidéződött a csúcsteljesítményhez vezető rögös út. Közben a zene elérkezett odáig, hogy „Megbűnhődte már e nép"..., én pedig kitöröltem szememből a meghatottság könnyeit, és arra gondoltam:

és most hogyan tovább...

A skoliotikus gyermekek iskolai gyógytestnevelése II.

Az iskolai gyógytestnevelés keretében szervezett gondozás módszere

Az első részben ismertettük a skoliózis korai felfedezésének jelentőségét és annak szükségességét, hogy a kezelést a serdülés befejezéséig folytatni kell. Minden gyermek részére hosszú évekre iskolaszanatóriumi elhelyezést biztosítani nem lehet. Ezért látszik szükségesnek és célravezetőnek a skoliotikus gyermekek gondozásának, kezelésének az iskolai gyógytestnevelés keretében történő szervezése.

1978. január 1-től nyílt lehetőségem arra, hogy a zalaegerszegi általános iskolás korú skoliotikus gyermekkel az iskolai gyógytestnevelés keretében foglalkozzam.

Az ilyen kezelést igénylő gyermekek a következő módon kerültek hozzám:

1. Korábban a kórházi utókezelőben és intézetben vettek részt gyógytornán.
2. A tanév kezdetén történt iskolaorvosi szűréskor skoliózisra gyanúsnak bizonyult gyermekek.
3. Egyéb orvosi vizsgálat alkalmával (rtg-ernyőfénykép, szűrés, ortopéd-gyermekorvosi vizsgálat) gyanúsnak talált gyermekek.

Ezeket a gyermekeket ortopéd-szakorvosi vizsgálatra vittem, ahol a gyermek fizikai állapotáról *nyilvántartó lapot* készítettünk.

Ezen feltüntettük:

1. A felvételkor észlelt *fizikai állapotot.*

a) A teljesen levetkőztetett gyermeket álló helyzetben elölről és hátulról megtekintettük. Főgörbületnek azt ketintettük, ahol a deformitás a legkifejezettebb, a görbület kisívű és éles hajlású volt. A laposabb, nagyobb ívű görbület, ahol a deformitások kisebb fokúak, a másodlagos görbület. Mindkettő helyét és kiterjedését írásban rögzítettük.

b) Előrehajláskor — keresztezett karok mellett — megállapítottuk a bordapúp helyét és szintjét.

c) Az álló gyermek fejének felfelé húzásával megállapítottuk, hogy a görbület kiegyenesedik-e.

d) Oldalra és előrehajlással vizsgáltuk a gerinc mozgékonyságát.

e) Rögzítettük a törzs-kar háromszög mértékét és a csípő aszimmetriáját.

f) Megmértük az esetleges lábrövidülést.

2. Fekvő és álló helyzetben készült *röntgenfelvételekkel* értékeltük a gerinc állapotát. Tulajdonképpen csak ennek alapján nyerünk pontos információt a skoliózis kiterjedéséről és helyzetéről.

3. A szükséges segédeszközök (gipszágy, Glisson, Milwaukee-fűző, csípőemelés) alkalmazását megfontoltuk.

4. Testsúlyt, magasságot és vitálkapacitást mértünk.

5. Konzervatív kezeléssel kapcsolatos teendőket (állás-, tartáshibák, kontraktúrák) terveztünk.

6. Meghatároztuk a következő felülvizsgálat időpontját, amit mindig a skoliózis súlyossági foka, a várható progresszió szab meg, és általában 3—6 hónap között van.

7. A további felülvizsgálatok eredményét rögzítettük, melyek a fenti szempontok szerint történnek.

8. Amennyiben a felülvizsgálat során intézeti kezelés szükségessége merült fel, azt is bejegyeztük, kitérve arra, hogy a szülő hogyan fogadta a javaslatot.

9. Intézeti zárójelentés alapján a további kezelésre vonatkozó utasításokat.

A felülvizsgálatokon a *gyógytestnevelő jelenlétét feltétlenül szükségesnek tartom.* Az orvosi vizsgálatnál tett észrevételeket így egyeztetni lehet a gyógytestnevelő folyamatos megfigyelésének eredményével, és ez nem közömbös a további kezelés szempontjából.

A 86 gyermek a város 8 általános iskolájában tanul. Az órák időpontját úgy kellett megválasztanom, hogy azok tanórával ne ütközzenek. Az órákat két, a város különböző pontján levő iskolában tartom, melyek a többi iskolából könnyen megközelíthetők. Az úszásoktatás egy harmadik iskola tanuszodájában van.

A gyermekek száma természetesen csak csoportos kezelést tesz lehetővé. Korábbi tapsztalataim azonban azt bizonyítják, hogy csoportos tornával jobb eredményt lehet elérni. A csoportos tornának kedvező a lelki hatása is: társakkal való kapcsolat és a problémák közös megbeszélése révén könnyebben feloldódnak a testi fogyatékosság érzéséből keletkező gátlások.

A csoportok kialakításánál figyelembe vettem a gyermekek korát is. Egy-egy csoportba 8—10 gyermeket osztottam. Hetenként két tornatermi és egy uszodai foglalkozáson vesznek részt a tanulók. A megjelenés kötelező, ezt külön erre a célra szolgáló ellenőrzőben igazolom, amit a szülő és az osztályfőnök láttamoz. Így a terhelés folyamatossága, rendszeressége biztosított. De az ellenőrzés is, mert ha az esedékes felülvizsgálat előtt nem várt kedvezőtlen változást tapasztalok a gyermeknél, szakorvoshoz küldöm.

A hetenként háromszori foglalkozás nem elég, ezért az órán megtanult gyakorlatokból *házi feladatot* is adok. A gyakorlási anyagról mindenki kap egy-egy példányt. Azoknak a gyermekeknek, akiknek magnetofonjuk van, szalagon rögzítek egy-egy órát, és ennek felhasználásával végzik házi feladatukat. Ez jobb, mert így a pontos ritmus, a légzésszünetek betartása otthon is biztosított. A házi feladatok végzését a szülők ellenőrzik.

Az úszás a tornatermi munka kiegészítője, csak a kettő együttes alkalmazásával tudunk jó eredményt elérni.

Az úszás célja:

1. az izomzat erősítése;
2. deformitások korrekciója;
3. légzésjavítás.

Mindehhez a víz ellenállása nyújt segítséget.

A medencében

1. úszásoktatást és
2. speciális gyakorlatokat végzünk.

Az úszásoktatásnál az az elsődleges cél, hogy a tanulók először azt az úszásnemet sajátítsák el, amelyik betegségük korrekciójához a legmegfelelőbb. Így skoliózisosoknak gyors- és hátúszást, a kifotikusoknak, Scheuerman-betegségben szenvedőknek hátúszást és mellúszást (az utóbbit kiemelt fejjel), tanuljuk.

Speciális gyakorlatok a kontraktúrák (izomzsugorodások) oldását, a gerinc mobilizálását célozzák. Ezek olyan célgyakorlatok, melyeknek formáját mindig a gyermek aktuális állapota határozza meg.

Lényegesnek tartom a *szülőkkel való együttműködés* megszervezését és folyamatos biztosítását. Ezért félévenként szülői értekezleteket tartok. Ezen ismertetem a gyógytestnevelés célját, fontosságát, gyermekük egészsége, gyógyulása érdekében. Természetesen a gyermekek betegségéről és az azzal kapcsolatos egyéni problémákról csak a kezelőorvos ad részletes tájékoztatást. Felkérem őket az ellenőrzők, a házi feladatok, a segédeszközök használatának rendszeres ellenőrzésére. Felhívom figyelmüket a hasonfekvés hasznára és kérem annak ellenőrzését, a feltételek biztosítását. Felkérem a szülőket, hogy a gyermekek rendszeres úszását biztosítsák. Sor kerül magatartásbeli, lelki problémák megbeszélésére is. Felső tagozatosoknál beszélünk a továbbtanulásról is. Itt az osztályfőnökkel közösen kell olyan javaslatot tenni, amelynél a gyermek egészségi állapotát is figyelembe veszszük. Ehhez már a középfokú intézmények, illetve a megyei Oktatási Osztály segítsége is szükséges.

Dr Szalay Györgyné

(Folytatjuk)

SZAKTERÜLETÜNK TUDOMÁNYOS ÉLETÉBŐL

SPORT ÉS REHABILITÁCIÓ

címmel rendezett tudományos ülést a Magyar UNESCO Bizottság, a Testnevelési és Sporttudományos Tanács, valamint a MTS Sport- és Mozgásbiológiai Bizottsága november 20-án a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében.

A téma különösen aktuális volt, mert 1981 a mozgássérültek éve volt. Ugyanakkor a szakemberek feltárták, hogy az úgynevezett fejlett államokban a mozgássérültek mellett rendkívül sokan egészségileg károsodottak, akik valamilyen formában rehabilitációra szorulnak.

A különböző gyógyító és rehabilitációs eljárások, kísérletek egyértelműen bizonyítják, hogy a helyesen megválasztott sport és a rendszeresen irányított testnevelés mennyire pozitív hatású a betegségek kezelésében és a civilizációs ártalmak leküzdésében.

Dr. Csanádi Árpád (OTSH) elnökhelyettes bevezetője után a témavezető *dr. Hermann Rieder* professzor, a heidelbergi egyetem tanára, aki főleg a testi és a testnevelésében, a sportolásában rejlő lehetőségek kihasználásáról beszélt. Kiemelte, hogy a sérültek a társadalom részéről nem sajnálatot, hanem aktív segítőkészséget várnak, mert csak az ilyen szoros összefogás segítheti elő a társadalomba való beilleszkedésüket. Előadását filmmel illusztrálta, mely a fejlődési rendellenességgel született (Contergan) gyerekek köredzését mutatta be. A mozgásos feladatok segítik őket abban, hogy az életben a meglevő körülményekhez jobban alkalmazkodjanak.

A továbbiakban a felkért hozzászólók a különböző kutatások és kísérletek eredményeiről számoltak be. Felszólalt *dr. Vizkelety Tibor* (SOTE) ortopéd-szakorvos, aki a helyes testtartás kialakításának fontosságát emelte ki;

dr. Csermely Miklós (ORFI) reumatológus, aki a fizikoterápiás kezelés előkészítő jellegéről beszélt, mint a rehabilitációs torna egyik részéről;

dr. Tompa Károly (Sportkórház) sportorvos, aki súlyt fektet az ún. megelőző rehabilitációra, amikor még nincs szervi elváltozás, csak pszichés és funkcionális zavarok a szervezetben;

dr. Nádori László (TF) egyetemi tanár összefoglalta a sportorvosi, az iskolai, az iskolán kívüli testnevelés és a gyógytorna elméleti kutatásainak eredményeit és azok felhasználási lehetőségeit. Javasolta a betegségeknek megfelelő programok (standard modellek) kidolgozását;

Kelemenné Szakolyi Júlia (Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége) pszichológus a mozgássérültek sportolási lehetőségeiről beszélt, valamint értékes metodikai információkat nyújtott a rokkantak oktatási és nevelési folyamatáról;

Laczkó M. György (Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet) testnevelő tanár az orvosi rehabilitáció területén folyó testnevelési munka fontosságáról, közvetlen hasznáról tájékoztatta a hallgatókat — egy konkrét esettel illusztrálva (film). Bemutatta azt a folyamatot, hogy egy szerencsétlenség következtében rokkanttá vált fiatalembert hogyan „kísértek" vissza az életbe, mindennapi munkájához.

A tudományos ülés ismét bebizonyította, hogy a sport és a testnevelés nemcsak az egészséges életmód kialakításának képezi részét, hanem a sérültek rehabilitációjának és a betegek gyógyításának is egyik fontos eszköze. Ehhez széles körű összefogásra, a család, az iskola és az egész társadalom anyagi és erkölcsi támogatására van szükség. A közös erőfeszítés csak akkor érvényesülhet teljesen, ha a sérültek is aktívan közreműködnek.

Szabolcs Imréné

Szakmai konferencia Lőcsén

Az elmúlt év novemberében szakmai konferenciát rendezett Lőcsén a Szlovák Gyógypedagógusok Egyesülete. A konferencia — amelyre a fennállásának 10. évfordulóját ünneplő Gyengénlátók Szakközépiskolájában került sor — a gyógypedagógiai oktatás-nevelés helyzetével foglalkozott, összegezte az elmúlt évek tapasztalatait.

Immár hagyomány, hogy a Szlovák Gyógypedagógusok Egyesületével rendszeres kapcsolatot tartó Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének szakemberei is tájékoztatást adnak az itthoni oktatás-nevelés helyzetéről, és ez alkalommal az oktatási reform végrehajtásának eredményeiről. Pedagógusaink beszámoltak a vakok általános iskolai tantervének jellemzőiről, a gyengénlátók testnevelési tantervének lényegéről és a vakok oktatása során alkalmazható számítógépes technika lehetőségeiről.

Északi szomszédainknál a területi-városi párt és állami irányító szervek részéről nagy érdeklődés kísérte a konferencia munkáját, és a helyi vezetők további támogatásukról biztosították a tanácskozás résztvevőit. A sokirányú segítő munkának önmagában is meggyőző dokumentuma a lőcsei Gyengénlátók Szakközépiskolájának létrehozása. A külsejében is modern létesítményt minden olyan pedagógiai eszközzel is felszerelték, ami a nagy hagyományokkal rendelkező csehszlovákiai gyógypedagógiai oktatás feladatainak eredményes megoldásához szükséges. Az iskola az érettségi bizonyítvány mellett több szakmában (könyvkötő, nyomdász, kárpitos stb.) jól felkészített és Csehszlovákia egész területén keresett szakmunkásokat ad a népgazdaságnak.

A magyar delegáció részvétele a konferencián nemcsak a régi hagyományok folytatása, de újabb lépés is a barátság és a szakmai együttműködés erősítésében.

Dr. Bán Károlyné

KÖNYVISMERTETÉS

Sírni csak a győztesnek szabad!

Sokak számára talán meglepő volt, hogy a *Tények és tanúk* sorozatban látott napvilágot *Székely Éva*, egykori kitűnő úszónk, később sportedzőnk könyve, a fenti címmel. A sorozat ugyanis történelmi jellegű, és néha irodalomtörténeti érdekességű könyveket, memoárokat jelentet meg. Ám a nagyszerű könyvet elolvasva megértjük, hogy miért került a mű a látszólag más jellegűek közé.

Székely Éva, a kiváló úszó, majd edző hitelesen, nagy pontossággal, a tényeket el nem hallgatva ír pályafutásáról. Könyvéből kitűnik a kor politikai arculata, a sportvezetés számtalan negatívuma — mindez úgy, hogy Székely Éva nem bántó, csak szellemes, nem támad, csak közöl, nem rágalmaz, hanem az igazat írja.

Milyen is volt ez az életút?

A kisgyermekkor a két világháború között, a háború, a zsidóüldözés, majd a felszabadulás után az edzések, versenyek sora, s a töprengésé: hogyan lehetne még jobban csinálni, legyőzni a könyvben is bemutatott versenytársakat. Aztán az edzői tevékenység, megint csak tele sikerekkel, csalódásokkal, töprengve töltött éjszakákkal. Szinte második, különálló rész leánya, Gyarmati Andrea pályafutása, melyet szinte csecsemőkorától követhetünk. És megint csak a töprengések, az álmatlan éjszakák — mindez a nagy világversenyekről írt színes tájékoztatással. S végül — szinte függelékként — a kiváló sportolónő szinte naplószerűen számol be szemműtéteről. Az az úszónő, aki 117 világ-, Európa- és magyar csúcsot úszott, 68 főiskolai, VB, olimpiai és magyar bajnoki első helyezést ért el, most bebizonyítja, hogy a tollat is jól forgatja.

S mi a könyv tanulsága? Talán idézzük a szerzőt!

„Tizennégy évesen rádöbbentem, hogy csak egyet nem lehet elvenni az embertől: belső biztonságát. Ez pedig hitből, fegyelemből, tudásból, emberségből áll, és talán abból, hogy az ember, amíg lélegzik, soha semmi rosszat nem fogadhat el véglegesnek... Ott a fedett uszodában, ahol életem sorsdöntő eseményei zajlottak, megtanultam, hogy a legfontosabb, hogy ember maradjak!..."

Igazolása mindennek Andrea olimpiai eredményhirdetése volt. „Leírhatatlan fájdalmat éreztem, amikor láttam drága kis arcát mosolyogni a dobogó második helyén. Csak a szája mosolygott, a szeme olyan szomorú volt, mint egy anyának, akinek gyermekét temetik. Kezét ökölbe szorítva mosolygott. Nagyon régen nem imádkoztam, de ott feltört bennem a régi gyermekkori beidegződés, és miközben tehetetlenül néztem ölökbe szorított kezeit, mindent odaadtam volna, hogy boldognak lássam. Tehetetlen voltam. Imádkoztam, hogy mindketten uralkodni tudjunk magunkon. Büszke voltam, hogy kiállta addigi életének legnehezebb próbáját: nem sírt. Nincs szánalmasabb a vesztes könnyeinél! Sírni csak a győztesnek szabad!"

A nagyszerű könyvet korhatár nélkül mindenkinek ajánljuk.

Andor György

KECSKEMÉTI GÁBOR

Szomorú hírt kell közölnünk.

Kecskeméti Gábor testnevelő tanár, középiskolai szakfelügyelő (1959—75-ig Békés m.) az 1936-os olimpia magyar tornászcsapatának tagja nincs többé. Tragikus körülmények között távozott körünkből életének 69. évében.

Hűséges, hivatását szerető ember volt. Mint versenyző soha nem változtatott egyesületet, a TFSE színeiben érte el sikereit. Testnevelő tanárként 34 évet a békési gimnáziumban töltött. Mindenki, aki megismerte, szerette, ő volt mindannyiunk Gabi bácsija. Segített mint ember, mint szakfelügyelő és közben az ő energiája fogyott el, és őrlődött fel az évek során. A hivatásának tisztelője, a tanulók szigorú, de emberséges nevelője volt. Példamutató pedagógus, kiváló szakember.

Hiszem, hogy nemcsak egy megye sportbarátai, testnevelő tanárai szerették, de sok-sok barát, ismerős elszorult szívvel fogadja a hírt, hogy Gabi bácsi nem lehet közöttünk többé.

Az egyetemes testkultúra harcos művelője és terjesztésének következetes képviselője volt.

Nem hangja, munkája volt a példa, a munkát tisztelte és a munka, a hivatás tiszteletére nevelt tanárt, tanulót egyaránt. Mi, közelében élő testnevelők, soha nem felejtjük költőt idéző szavát a munka tiszteletéről:

„Dolgozni csak pontosan szépen,
ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes"

Emlékét szeretettel megőrizzük!

Tenkei Antal

XVII. Nyári Úttörő Olimpia, Nyíregyháza

1. A „telt ház" előtt lejátszott kézilabda döntők, a lányoknál Nyíregyháza győzelmével végződtek
2. Eredményhirdetés fiú úszásban
3. Az a „gyilkos" 600
4. Súlylökés
5. Távolugrás

Kiss Erzsébet felvételei

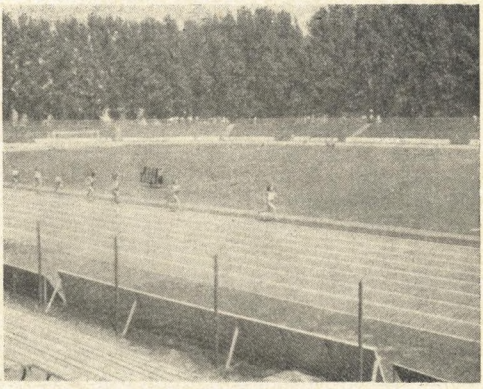

3. kép

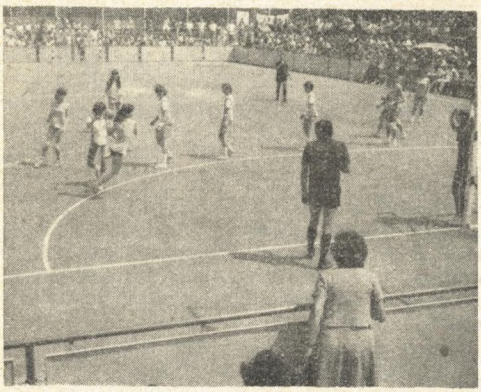

1. kép

4. kép

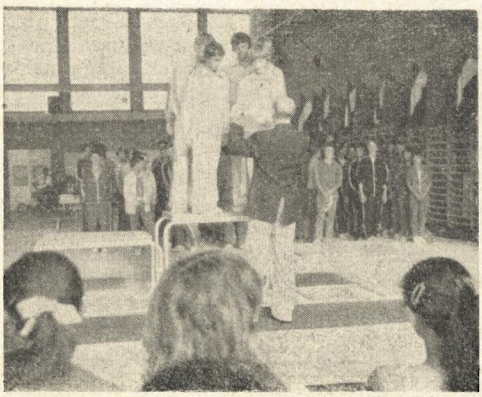

2. kép

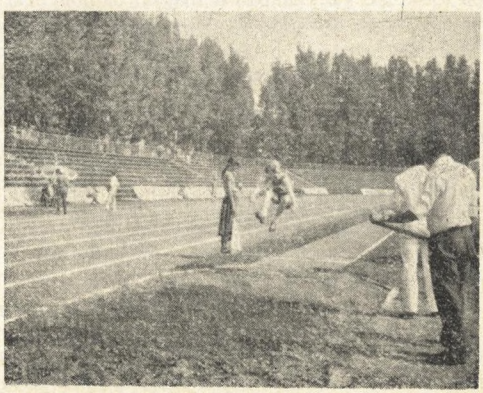

5. kép

SPORT ÉS NYELV

Újabb „bakik" a sportújságírásban

Nemrégiben megígértük, hogy ha elegendő anyag gyűlik össze az újságírók helytelen, félreérthető fogalmazásaiból, visszatérünk rá. Sajnos az idő nagyon hamar elérkezett, ismét be tudok mutatni egy csokorra valót a sportcikkekből, változatlanul a Népszabadság, az Esti Hírlap, a Népsport és a Hétfői Hírek cikkeiből.

Kezdjük egy nyelvhelyességi hibával!

„Csoportok alakultak, fiatal az öreget, öreg a fiatalt nem *szívlelte*." A *szívlel, megszívlel* tulajdonképpen azt jelenti, hogy megfogadja, betartja valaki tanácsát. Itt a „*szível*" „becsül, szeret" szóra lett volna szükség.

„A Bányász színeiben szerepel ősztől a Zalaegerszegről *kölcsönkapott* Szekeres és Kánya, a Videoton *kölcsönjátékosa*..." A sok „*kölcsön*" megzavarja az olvasót, és nem tudja eldönteni, hogy ki kinek adta kölcsön a játékosokat.

„A tíz mérkőzésből gond nélkül nyolcat sikerült megnyerni a kötöttfogásúaknak, csak Gál (68) volt elfogódott, kikapott attól a lengyel Kowaliktól, akit áprilisban az EB-n *leiskolázott*." Nyolc meg egy az kilenc. Hol a tizedik? De nem is ez a lényeg, a *leiskolázott* teljességgel magyartalan, helytelen. Írjuk inkább azt: fölényesen legyőzte stb.

„A két kiesett tehát *egymás ellen búcsúzik* az NB I-től". Értelmesebb lenne az ilyen fogalmazás: „A két kiesett *egymás ellen játszott búcsújátékot* az NB I-ben."

Meglepő a következő hír: „A versenyen *több órás időtartam* is született." Több órás időtartamok több óráról több órára mindig születnek.

„A *kellően ódon* Hungária úti pályán *életében* először játszott másodosztályú mérkőzést az MTK-VM. Mindez szenzáció (a helyi *szurkolókkal* negatív előjellel)..." A mondatrészletben több minden pongyola. Miért jó, ha egy labdarúgópálya „kellően ódon"? Az „élete" helyett én inkább fennállását írnék, a szurkolókkal helyett viszont a *szurkolóknak* a helyes.

»...Mégis nyomasztó felelősség játékosnak, vezetőnek a „*hátizsákunkban*" levő bajnoki aranyérem.« A hátizsákban tartott aranyérem képzavar, nem csoda, hogy nyomasztó.

A Hadsereg-spartakiádról írt tájékoztatásban a következő mondat zavart meg: „A Szolnoki Tiszaligeti Sportcsarnokban ünnepélyes megnyitón felsorakoztak a versenyen részt vevő *112* nemzet *judósai*." Talán *112 dzsúdós* (és nem júdós!), hiszen ennél több tagállama az ENSZ-nek is alig van és nem mindegyik baráti.

Végül egy rejtélyes mondat minden kommentár nélkül: „Kitűnő felkészülés volt idegen környezetben — remek spanyol klubcsapat ellen. Azaz biztató nyitány a következő hetek nagy csatái előtt — ennyi, *nem több és nem kevesebb*." Szégyenlem, hogy erre magamtól nem jöttem rá.

Andor György

СОДЕРЖАНИЕ

Беллер Габор: Реформа школьного физического воспитания во время Венгерской советской республики 33
Тури Имре: Проблемы подтягивания отстающих 41
Д-р Бан Каройне: В детстве — за взрослых 43
Фёлдешине д-р Сабо Дьёнди: Ученики средней школы и их родители о спорте высшего класса III 44
Вамош Карой: От выпускных экзаменов до вступительных 48
Харшани Ласло: Данные об отборе учащихся 10—12 лет с точки зрения атлетики 50
Шоморйаи Ласло: И как дальше 58
Лечебная гимнастика 60
Из области науки по нашей специальности 62
Рецензии на книги 63
XVII-ая летняя пионерская олимпиада в городе Ниредьхаза 64
Спорт и язык .....B/III

INHALT

Bellér Gábor: Die Reform der schulischen Körpererziehung in der Zeit der Räterepublik 33
Túri Imre: Probleme des Anschliessens von schwächeren Schülern an Begabteren 41
Dr. Bán Károlyné: Im Kinderalter — für die Erwachsenen 43
Földesiné dr. Szabó Gyöngyi: Mittelschüler und ihre Eltern über den Spitzensport III. 44
Vámos Károly: Von der Abitur bis zur Aufnahmeprüfung 48
Harsányi László: Kenndaten zur Athletik-Auswahl der 10—12 jährigen Schüler 50
Somorjai László: Und wie geht es weiter? 58
Heilgymnastik 60
Aus dem wissenschaftlichen Leben unseres Fachbereiches 62
Buchbesprechung 63
XVII. Sommer-Pionierolympiade, Nyíregyháza 64
Sport und Sprache .....B/III

474